

Sosyal Adalet

9 NİSAN 1963 SALI

HAFTALIK SİYASİ GAZETE

YIL 1, SAYI 4, FİYATI 1 LİRA

TEMELDEKİ MESELELERE İNİLMEDİKÇE

BU KAUGA DURMAZ

**İşçiler için hazırlanan
Kanunlar yetersizdir**

Sosyalizme giden yol

Sendikalar - Grev ve Lokavt Kanunu görüşülürken

Sendikacılar Ankarada

Gelecek sayımızda:

Sosyal Adalet René Dumont'la Paris'te görüştü

René Dumont, tarım reformuna girişen memleketlerin paylaşamadıkları bir ilim adamı. Az gelişmiş ülkelerde halkın beslenmesi ve açlığın önlenmesi konusunda endişe duyan devlet adamının ilk okluna gelen uzman Nehru, Bin Bella, Castro bunlardan bir kaç... Davetlerin dışında bilgin ve ekibi bütün dünyayı dolaşiyor. Bu arada 1954 yılında Türkiye'ye de gelmiş bulunuyor. SOSYAL ADALET yurdumuzda bir süre kalan bilinden intibalarını öğrenmek istedi. Ve Sosyal Adalet'in Paris muhabiri René Dumont'la konuştu.

Afrika, kıtalar arasında belki en geç fakat en hızlı uyanan oldu. 1960 yılı Afrika yılı adını almıştı bu yüzden. Bundan on yıl önce kaca kıtada başlımsız devletler bir kaçı sızdı. Oysa şimdi bağımsız sayısı bir kaç...

Türklere ATAÖV

Bir yazı serisi ile Uyanan Afrika'yı anlatacak

sosyal adalet

HAFTALIK SİYASİ GAZETE
9 NİSAN 1963 YIL: 1 SAYI:4

İmtiyaz Sahibi: Cemal Hakkı SELEK
Yazı İşleri Müdürü: Turhan TÜKEL

İDAREHANE. Cağaloğlu, Molla Fenari Sokak. No. 30-32 (Vatan Matbaası) Tel: 22 93 15

FİYATI : 100 Kuruş.
ABONE : 3 Aylık 10 Lira,
6 Aylık 20 Lira,
1 Yıllık 40 Lira,

Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir

İLÂN: Beher Sütunda Santimetresi 25 liradır. Renkli ilânlar özel tarifeyle tabidir.

DİZİLDİĞİ VE BASILDIĞI YER: Vatan Matbaası — İSTANBUL

Yazarlar - Sanatçılar

Niyazi AĞIRNASLI, Teoman AKTÜREL, Melih Cevdet ANDAY, Musa ANTER, Talip APAYDIN, Sadun AREN, Mustafa ARSLAN, Ülkü ARZAK, Türk-kaya ATAÖV, Mehmet Ali AYBAR, Enver AYTEKİN, Halil AYTEKİN, Şahap BALCIOĞLU, Erdoğan Başar, Aslan

BAŞER, Zeki BEYNER, Asım BEZİRCİ, Kemal BİLBAŞAR, Behice BORAN, Erdem BURİ, Muzaffer BUYRUKÇU, Uğur CANKOÇAK, Edip CANSEVER, Adnan CEMGİL, Necati CUMALI, Kemal ÇİFTLER, Asaf ÇİĞİLTEPE, Suha ÇİLINGİROĞLU, Arif DAMAR, Süleyman EGE, Emin ELİÇİN, Metin ELOĞLU, Leylâ ERBİL, Azra ERHAT, Şaban ERİK, Metin ERKSAN, Sabahattin E-YÜBOĞLU, İbrahim GÜZELCE, Nevzat HATKO, Müserref HEKİMOĞLU, Selâhattin HİLÂV, Rifat ILGAZ, Kenan KAYA, Yalçın KAYA, Orhan KEMAL, Yaşar KEMAL, Salt KIRMIZITOPRAK, Samim KOCAGÖZ, Hüseyin KORKMAZGİL, Mahmut MAKAL, Selim MİMOĞLU, Rauf MUTLUAY, Fethi NACİ, Aziz NESİN, Edâttin NURİ, Metin ÖZEK, Erdoğan ÖZER, Doğan ÖZGÜDEN, Demir ÖZLÜ (Tahir ÖZTÜRK), Sina PAMUKÇU, Halit REFİĞ, Mehmet RESSAMOĞLU, Baykan SEZER, Mehmet SELİK, Kemal SÜLKER, Cemal SUREYYA, Burhan SOLUKÇU, Nurdan TACALAN, Kemal TAHİR, Sezer TANSUĞ, Rekin TEKSOY, Ahmet TOP, Osman Nuri TORUN, Selma TÜKEL, Turhan TÜKEL, Kemal TÜRKLER, Burhanettin ULUÇ, Mim UYKUSUZ, Sevim ULUÇ, Tonguç YAŞAR, Can YÜCEL, Ahmet YÜRÜR.

sosyal adalet ELEŞTİRİLİYOR

Sosyal Adalet'çiler gün geçtikçe daha ilgiyle, daha titizlikle gazetelerinin üzerine ilgiliyorlar. Her yönü kendi eserleri olan Sosyal Adalet'in daha dolu ve daha güzel bir gazete duruma gelmesi için uyarıcı eleştirmeleri yanısıra yararlı olacaklarını umdukları; yazı, şiir, inceleme, röportaj çeviri de gönderiyorlar; yer açıldıkça yayımlanmak için dosyalanıyor. Ve sahiplerine elden geldiğince cevap yazılmasına çalışılıyor.

Bizim öncelikle ele aldığımız mektuplar Sosyal Adalet'i iyi niyetle eleştiren mektuplar oluyor. Hepsinde ortak nokta: Sosyal Adalet'in konularını, yazılarını ve hatâ dilini sezerken, geniş kitlelerin zorluk çekmeden anlamalarını, göz önünde bulundurması gereği. Ortak nokta olarak özetlediğimiz bu uyarı bizim birinci amacımız. Halkçı, emekten yana bir gazetenin böyle olmasının şart olduğunda kimse şüphesi yok. Fakat bu isteğin hemen gerçekleşmesi, «noksansız» dedirtecek kadar başarılı olması mümkün değil. Önemli olan doğruyu topluca kabul etmemizdir. Doğru olan sosyal adalet, gerçek sahibine; halkımızın büyük çoğunluğunu teşkil eden, emekçi kitlelerine, topraksız köylülere, kalkınma yükünü yüklenmiş az gelirlilerimize anlatıp benimsetmektir. Sabahattin Kaçar, eleştirilerle dolu uzun mektubunda çok haklı olarak meseleyi şöyle koyuyor:

«Sosyal Adalet'e abone olanlar arasında gazete haberdarlığı okuyuculuğundan fıkra okuyuculuğuna yeni geçmekte olanlar var. Bunların bir kısmı hâlen bazı partilere meyilli, sempatan ve partizan. Fakat, mensup oldukları sınıf işçi sınıfı. Bu vatandaşlar, bu gazetede kendi partilerine ait bir şeyler bulmak istiyorlar. İstiyorlar ki, bu gazete kendi partilerini desteklesin. Bu durum karşısında bu masum vatandaşların içinde yaşadıkları tezadı kendilerine bilinçli olarak göstermek lâzım. Meselâ: bir işçi, bir memur, bir emekçi niçin CHP, İİ, YTP, İİ, CKMP, İİ olamaz? Partilerin bünyesi ele alınarak

hakikatseri bilimyenlere, bunlar bilinçli bir şekilde gösterilebilir.»

Bundan başka okurlarımız genel olarak birleştikleri ikinci toplu istekleri de; aydınlatıcı, bilgi verici yazıların yer alması. Gerçekten, yeni Anayasamızla birlikte hayatımıza bir çok, yeni kavramda girdi. Yıllardan beri bulanık suda balık avları, halkımızın yararına olan her yenilikte olduğu gibi bu kavramları da tanımaz hale getirmek gayretin de. Çıkar yol olarak bilinen modern sistem ve akımları halka kötü tanıtmaya çalışmaktadır. Sosyal Adalet, bu bakımdan okurlarımızın aydınlatıcı ve bilgi verici yazılara yer vermek konusundaki isteğini bu sayıdan itibaren daha da önem verecek. Ve bu konuyla ilgili inceleme, derleme yazılarına daha fazla yer ayıracak. Günümüzün konuları; az gelişmiş ülkeler, bu ülkelerin baş vurduğu kalkınma yolları, plânlama, toprak reformları üzerinde özellikle durulacaktır. İşçi ve sendika hareketlerine; bunlarla ilgili başka ülkelerdeki tecrübeler, özel bir yer verilecektir.

Sosyal Adalet okurlarının bizden istekleri yanısıra bütün Sosyal Adaletçilerden istekleri oluyor. Bunlardan biri Muğla, Yatagan'dan Şeref Köyü'nden geldi. Şeref Köyü ve çevresi Kalkındırma Derneği, Sosyal Adalet okurlarına bir çağrı göndermiş bulunuyor. Çağrısı ay nen yayınıyoruz:

ÇAĞRI

Koyumuzu; orman, tarım, sağlık, sosyal, ekonomik, öğretim ve eğitim yönünden kalkındırmak çabamızdayız.

Bunun adanlarımızı, toplumcu yazarlarımızı, köylü-köyü aydınlarımızı, okurlarımızı; her türü gazete, dergi, kitap, broşür, uçaç, araç-gereç gönderme çağırıyoruz.

Koyun kalkınması, toplumun kalkınması, köylünün uyanışı Türkiye'nin kurtuluşudur.

Adres: Kaya Müştakhan, Şeref Köyü ve çevresi Kalkındırma Derneği Başkanı — Yatagan — Muğla.

Okurlarımızın Şeref Köyü ile ilgileneceklerini ve çağrıya katılacaklarını umuyoruz. Saygılarımızla.

SOSYAL ADALET

DEMOKRASİ KURTULDU MU?

sosyal adalet

ADALET Partisi ve yöneticileri suçlu sandalyesine oturtuldu; ve demokrasi kurtuldu...

Bir bakıma kurtuldu; bir bakıma kurtulmadı: Aldatılmış, kıskırtılmış halk toplulukları hırslıdır ve insanlık haysiyetine yaraşmayan şartlar içinde yaşamaktadır. Köylerin %53'ünde, kasabaların %55'inde içme suyu yoktur. Nüfusun %60'ı okuma - yazma bilmiyor; %2.5'i veremlidir. 4000 kişiye bir doktor düşüyor. Hastanelerdeki yatak sayısı 45 bindir. Şehirlerdeki evlerin %30'u oturulmayacak haldedir. 1.5 milyon insan gecekonduya yaşıyor ve üç büyük şehirde, nüfusun %30'u tek odalı evlerde oturmaktadır. Ulusal gelirdeki artış, nüfus artışını ancak karşılayabiliyor. Yani bütün çabalara rağmen, halkın, insanlık dışı yaşamı süregitmektedir. Halkımızın %70'i köylerde yaşar; 3 milyon aile eder. Bunlardan 180 bininin hiç toprağı yoktur. Buna karşılık yüz ölümü 5000 dönümden yukarı olan çiftliklerin sayısı, sadece 329 dur.

BİR bakıma kurtuldu, bir bakıma kurtulmadı: Türkiye'de 1.5 milyon sanayi işçisi ve 3 milyon ırgat, en ilkel şartlar içinde yaşamaktadır. Çeşitli iş kollarındaki asgari ücretler, 500 kuruşla 1200 kuruş arasında oynamaktadır. İşçiyi haftada 96 saat, yani günde 12 saat çalıştıran işverenler vardır. Ve Grev, Toplu Sözleşme tasarıları, onyediy yıldır hâlâ uykudadır.

Bir bakıma kurtuldu, bir bakıma kurtulmadı: 25 yıllık hizmeti olan, dört çocuklu bir memurun eline, ayda 800 lira civarında bir para geçmektedir. Küçük esnafın yıllık kazancı 5 bin lirayı aşmıyor. Küçük tüccarın kazancı da aşağı yukarı o kadar. Ve avukat, doktor, mimar, mühendis gibi serbest meslek sahipleri arasında, yılda 5 - 6 bin lira kazananlar büyük çoğunluğu teşkil etmektedir.

VE rezaletler, sıkandallar, yolsuzluklar, geride bıraktığımız yıllardaki gibi birbirini kovalıyor. Yüksek sosyetemiz aynı akıl durdurucu haksız kazançları ile, vicdanları rahatsız eden aynı umursamaz yaşamına devam ediyor. Ve servetimiz, ulusal hazinelerimiz dışarıya akıp gidiyor. Ve petrol davasını işlenmemiş tütünler davası; onu da Kromit Şirketinin millete ödetilen 10 milyonluk borcu meselesi kovalıyor.

Ve demokrasi, insan hakları, Atatürk devrimleri, 27 Mayıs, plânlı kalkınma ve Anayasa üzerine, and üstüne and içiliyor. Bozulan yeminler tazeleniyor.

Bir bakıma kurtuldu, bir bakıma kurtulmadı: Ve kör değneğini bellemişcesine iz-enen bu çıkmaz yolda saplanıp kaldıkça, demokrasi kurtulmayacaktır; demokrasi sömürücülerin, çıkarıcıların, demagogların oyuncuğu olarak kalacaktır, tâ ki çıkışı olmayan bu yoldan geri dönüle...

ÇIKIŞI olmayan yoldan geri dönmek! Ama bu cesaret, bilgi ve yepyeni bir güç ve ruh isteyen işi kim başaracaktır? Olaylara yön vermekle görevli olanlarımız, olayların ar-

dından, o da güçlükle, yürüyebilmektedirler. Ve olayların ağırlığı altında ezilmeden kımıldanmak imkânını bulduca, bu sürüngence kımıldanışları bir başarı gibi görmek ve göstermek alışkanlığı içindedirler. Demokrasi! Evet demokrasi. Ama demokrasi halkı aldatmak, halkı neticede kendi aleyhine olan yolda kıskırtmak hürriyeti değildir elbet. Ve demokrasi, aydınlatılmamış, uyarılmamış halkın, dört yılda bir oy'una başvurmak da değildir elbet. Demokrasi bunlardan başka bir şey olmak gerektir. Haklı, doğru ve güzel yaşama yolu, halkın günlük yaşamında somut olarak duyduğu yüceltici bir düzen olmak gerektir.

Her işi cansız bir biçim meselesi haline getiriyoruz. Çağdaş uygarlık davasını, ikiyüz yıldır bir biçim meselesi gibi ele alır, kalıplar içinde yukardan aşağı yürütmeye çabalarız. Ve meseleleri, yüzeydeki görüntüleri içinde çözümlenmekle yetiniriz. Bu sözde çözümler, işleri halletmedigini, olaylar başımıza vurur; vurur ama biz alışkanlıklarımızı bırakmayız. Bırakmayız, çünkü bu alışkanlıklar, yüzlerce yıllık çıkarların, imtiyazlı durumların yararınadır.

AMA artık bu böyle sürüp gidemez. Dertlerimize, dâvalarımıza gerçek çözüm yolları bulmak, bir ölüm - kalım işi haline gelmiştir. Demokrasiye, Atatürk devrimlerine, 27 Mayıs'a, Anayasaya bağlılık... Hepsinin can noktası şudur: Ortacağ kalıntısı bir ekonomi üzerine aşılansız ticaret kapitalizmi sistemi ile hiç, ama hiçbir meselemizi çözümleremeyiz. Toplumumuzun ekonomik ve sosyal temel yapısını değiştirmek gerekiyor.

Bu işi nasıl, kimin eliyle başaracağız? İşte bizim «var olmak, ya da olmamak» meselemiz bu. Türkiye geri kalmış bir toplum; yani üretici gücü çağdaş seviyede gelişmemiş bir toplum. Ekonomisi bağımlı bir toplum. Ekonomisi dengesiz gelişen bir toplum... Önce buna el atmak gerekiyor. Türkiye dünyanın bu durumda olan biricik memleketi değil. Aynı şartlar içinde olan pek çok memleket var. Aralarında sadece derece farkları bulunmaktadır. Kurtuluş için bunların yaptıklarından yararlanabiliriz. Fakat Türkiye bunlar arasında bir bakıma en talihli olanıdır. Çünkü kurtuluş savaşını hepsinden önce yapmış bir memleket tir.

BİZİM kurtuluş yolumuz bundan kırk küsur yıl önce çizilmiştir. Atatürk'ün daha savaş yıllarında çizdiği bu yol, bugünkü deyim ile kapitalist olmayan bir gelişme yoludur. Birinci ödevimiz, bu yolu bulmak, bu yola girmektir. Demokrasi de, karma ekonomi de, plân da ancak bu yola girilince gerçek anlamlarını kazanacaktır.

Ve demokrasi, uyarılmış, uyandırılmış emekçi halk yığınlarının da işbirliği ile, işte asıl o zaman, gerçekten kurtulacaktır. Halk yığınları, hele halk yığınları içinde en uyanığı, en bilinçli olanı, işçi sınıfımız, devrimci gençlik, toplumu aydınlar ve bütün demokratik kuvvetler bizi bu yola itiyor. Günümüzün meselesi; bu kurtuluş yoluna açmak için, Türkiye'nin kalkınıp ilerlemesine, demokrasinin yerleşip kök salmasına gönül vermiş, hangi sınıftan olursa olsun, bütün gerçek yurtseverlerin güçlü bir cephe halinde birleşmeleridir.

TEMELDEKİ MESELELERE İNİLMEDİKÇE 5 NİSAN GENEL GÖRÜŞMELERİ SORASINDA MECLİSİN GENEL GÖRÜNÜŞÜ

Bu kavga durmaz

Kavgayı durdurduğunu sanan hükümetin haklı olup olmadığı önümüzdeki haftalarda anlaşılacak

Tartışmalı ve kavgalı oturumu 15 saat boyunca büyük bir sabırla izleyen usta satranççı, sabahın saat 5 inde kürsüyü terkederken:

— Bu görüşmelerden büyük bir demokratik zaferle çıkıyorsunuz. Tür lü tertipçiler, demokratik rejimi kendi maksatları için kullanmak isteyenler millet nazarında itibarlarını, tesirlerini, güçlerini kaybetmişlerdir, diye konuşmasını tamamlıyordu.

Başbakan İnönü, koalisyon kanatlarının, hattâ M.P. nin hücumları karşısında paniğe kapılmış olan Adalet Partisi'ne son darbeyi vuruyor ve «Şah» diyor.

Olayları dış görünüşlerine bakarak yorumlamak kolaylığını tercih edenler için İnönü, Adalet Partisi'ne karşı keskin bir zafer kazanmıştı. Artık kavgalar durmuş, rejim kurtulmuştu.

Bu zaferden kuvvet alan hükümet, artık bütün yetkilerini kullanıp bütün kanunî imkânları seferber ederek tahrikçi ve intikamcılarını adaletin pençesine teslim edecekti. Nitekim ertesi gün savcılar derhal harekete geçti ve 27 Mayıs karşı konuşmaları tesbit edilen AP, yöneticileriyle milletvekilleri hakkında kanunî kovuşturma başladı.

Takibatın başladığı gün ise, kavgalı Meclis oturumunda Adalet Partisinin «boksör» sözcüsü Gökhan Evliyaoglu, Yeni İstanbul Gazetesi'nde yayınlanan başyazısında fetvayı basıyordu: «Fecî şekilde kaybettiler. Kazanan AP. oldu.»

Aslında 5 Nisan, ne olaylara satihan bakanların zannettiği gibi İnönü'nün zaferi, ne de Evliyaoglu'nun iddia ettiği gibi Adalet Partisi'nin bir galibiyeti idi; hele haftalardır devam eden kavgaların son perdesi hiç değildi.

Celâl Bayar'ın tahliyesi üzerine 27 Mayıs'ı korumak ve Anayasa'yı uygulamak için meydanlarda aldatılmışlarla yumruk yumruğa kavgaya eden gençlik, 27 Mayıs'a karşı saldırıları durdurmakta gevşeklik gösteren hükümetin sâkin bir ortam yaratmak için meydanlardan çekilmişti. Meydanlardaki kavga daha sonra gazetelerde ve politikacıların demeçlerinde devam etti. Bir intikam zihniyetinin sömürücü tahrikiyle tehlikeli bir şekilde sokulan kavganın nerede, nasıl duracağı sorusu hafta içinde halkı meşgul eden başlıca mesele oldu. Demokrasiyi bugüne kadar biçimsel olarak

anlayan ve anlatanların bu kavgayı nasıl durduracakları gerçekten merak konusuydu.

İlk olarak 27 Mayıs ulusal bayram olarak kabul eden kanun tasarısı ivedilik ve öncelikle Meclis'ten geçirildi. Ne var ki, 27 Mayıs karşı tutumunu her vesileyle göstermekte büyük çıkar gören Adalet Partililer grup kararına rağmen Meclisin bu oturumuna küçük bir azınlıkla katıldılar. Katılanlardan bir kısmı da tasarı aleyhinde oy kullanmakta sâkinle katıldılar. Adalet Partisi, bu tutumuyla 27 Mayıs'ı ulusal bayram olarak kabul etmediğini gösteriyordu.

Fakat asıl beklenen gün 5 Nisan'dı. Anayasa'yı kurtarmak ve kardeş kavgasına son vermek için gençlik tarafından kendisine sâkin bir ortam hazırlanan hükümet, acaba son olaylarla ilgili olarak 5 Nisan'da Meclis'te yapılacak genel görüşmede neler açıklayacak, ne tedbirler getirecekti?

Birbiri ardına çıkan iki kanun, aslında, bu hususta bir aydınlık getirmişti. Hükümet bir yandan 27 Mayıs Anayasa ve Hürriyet Bayramı ilân ederken, öbür yandan Oğuz Akal'ın ünlü Kromit Ortaklığı'nın Amerikan Howard Ortaklığı'na olan borcunu, bir özel kanunla, millete ödetiyordu. Başbakan'ın «eski devrin yüz karası» dediği olay, yeni devrin de yüz karası oluyordu. Melih Dış İtibarımız bu şekilde kurtaran hükümet, işteki huzursuzluğun gerçek sebeplerini nasıl görecekti, bunları giderme çarelerini nasıl bulacaktı?

İşte 15 saatlik genel görüşme, hükümetin, hep o layların yüzeyinde kaldığı, huzursuzluğun, meydanlar-

daki çatışmaların gerçek sebeplerine inemediğini gösterdi. Hükümet meseleleri parlamentoda halletmek için sâkin zemin hazırlayan gençlik «Orta Çağ kalıntılarına paydos!» derken 27 Mayıs nasıl anladığını, nelerin değişmesi gerektiğini, ne yapılmasını istediğini açıkça söylemişti. Gençlik, 27 Mayıs, getirdiği Anayasanın tasmam uygulanmasını istiyordu, Anayasaya aykırı müesseselerin tasfiye edilmesini istiyordu, rejimin güveni olan kurumların biran önce harekete geçirilmesini istiyordu.

Hükümet sözcüleri ise, genel görüşmede yaptıkları konuşmalarda gençliğin neler istediğini anlayamadıklarını ortaya koydular. «Büyük ifşaat!» diye günlerce halkoyu meşgul edildiği halde, A. P. yöneticilerinin vaktiyle bütün gazetelerde yayınlanmış tahrirlerini kronolojik bir sıraya göre tekrarlamak başka bir şey yapmadı. Öyle ki, konuşmaların başında korkudan sinen, hattâ bir ara «gizli celse» isteyen AP. liler, hükümet sözcülerinin malumu ilâmdan öteye geçmeyen konuşmaları karşısında sür'etlerini yeniden arttırdılar, hattâ zeytinyağı gibi üste çıkmak imkânın dahi buldular.

Genel görüşme aslında, İnönü'nün bir zaferi değil, gençliğin isteklerini anlamak, halkın meselelerine eğilmekteki azmini göstermesi bakımından hükümet için bir hezimet oldu.

Adalet Partisi'ne gelince, kazanan, Gökhan Evliyaoglu'nun iddia ettiği gibi, Adalet Partisi değil, AP. içindeki kafatasçılar oldu. Hükümetin temel meseleleri bir türlü ortaya koyamaması ve demagojiye müsait yüzeydeki meselelerde AP. adına kafatasçılarının sözcüsü Gökhan Evliyaoglu'na ucuz kahramanlık fırsatı sağlaması AP. içindeki kafatasçıların durumunu sağlamlaştırdı.

İNÖNÜ KÜRSÜDE

— İyimsen Başbakan —

Hele bundan sonra haklarında yapılacak kovuşturma ile mazlum rolünde halkın karşısına çıkacak olan intikamcı ve kafatasçıların tahrik politikasının devam edeceği muhakkaktır. Teşkilâtın alt kademeleri, şimdiye kadar hükümetin süregelen ilgisizliği sonunda AP. yöneticilerinin saçıkları intikam tohumlarının yeşerdiği bir tarla haline gelmiştir. 15 saatlik görüşmelerin ertesinde, hiçbir AP. milletvekilinin ve senatörünün katılmamasına rağmen, Samsun'da AP. teşkilâtı istediği miting yapılmıştır.

Meydanların konuşması devam etmektedir. Ve belli ki devam edecektir.

Genel görüşmede kavgayı durdurduğunu zanneden hükümet, tatmin olmayan gençliğin «azmi karşısında ne tutum takınacaktır? Nitekim, Mecliste gençliğe «sürü» diyen Gökhan Evliyaoglu'na verdiği cevapta Millî Türk Talebe Birliği Başkanı Cafer Karadağlı, «Biz miting ve sessiz yürüyüşleri durdurduk. Tahrirler karşısında yeniden harekete geçerek bunun neticesi çok acı olacaktır.» demiştir.

Sizif Efsanesi'nin bilirsiniz: Sizif, bir kayayı ovoidan dağın tepesine kadar taşır. Tam dağın zirvesine gelince, bakar ki, kaya tekrar aşağıya, ovaya yuvarlanmıştır. Ertesi sabah gene ayın hikâye başlar.

İnönü de, kendi demokrasisinin şartlarının yarattığı bir yerli sizif haline gelmiştir. Bu defa da, belki beş altı milletvekilinin dokunulmazlığını kaldırıp mahkemeye vererek kayayı dağın zirvesine getirdiğini, demokrasiyi kurtardığını sanacak ama, kısa bir zaman sonra, kayanın

gene ovaya doğru yuvarlandığını görecektir. Çünkü; memleketin gerçek meseleleri, kavgaları doğuran ekonomik sosyal sebepleri İnönü Hükümeti bir türlü ele alamamakta, günlük ve geçici tedbirlerle demokrasiyi kurtarmağa çabalamaktadır.

Oysa derdin kökü derindedir. AP. intikamcılarının, sömürücülerinin, kafatasçıların aldattığı halk tabakaları, derin sosyal reformlara yanaşmayan, sömürücü büyük sermaye ile toprak ağalarının çıkarlarına uygun bir politika gütmekte devam eden, halkın yaşama şartlarını gitgide ağırlaştıran CHP. - YTP. - CKMP. koalisyonuna karşı her gün biraz daha muhalif duruma gelecekler ve ucuz bir propaganda ile 27 Mayıs öncesinin özlemini bir politika yönü olarak benimseyeceklerdir.

Demokrasinin kurtarılması, koalisyonun sandığı gibi, günlük ve geçici tedbirlerle gerçekleştirilecek bir iş değildir; demokrasi'nin kurtarılması meselesi, emekçi halk yığınlarının, aydın gençliğin, ilerici aydınların, Atatürkçü subayların özlediği ve temel ilkelerini Anayasa'dan ve Atatürk'ün düşüncelerinden alan bir reform politikasının uygulanması meselesidir.

MECLİS
Uzun, kavgalı fakat sonuçsuz
Müşerref Hekimoğlu

Anayasa rejimi karşısında memleketin iç politikası konulu genel görüşme tam onbeş saat sürdü. Cuma günü saat onbeşten ertesi sabah beşe kadar süren bu toplantı Meclisin en kalabalık oturumlarından biri. Milletvekilleri, senatörler, Kurucu Meclis üyeleri ve çok sayıda dinleyiciler. Görüşmeler başlamadan önce Meclisin önüne binlerce insan birikmiş, memleketin dört bucağından gelmiş, partili, partisiz bir çok vatandaş, içeri girmek, görüşmeleri dinlemek istiyor. Partilerarası çekişmelerin, memleketi yeni bir çıkmaza götüren olayların içyüzünü öğrenmek istiyorlar. Karışık meselelere nasıl bir çözüm yolu bulunacak diye merak ediyorlar.

Bu vatandaşlar saatlerce oturdular, kürsüdeki konuşmaları dinlediler. Ama bu konuşmalardan ne öğrendiler acaba? Meclis kürsüsünde 15 saat süren konuşmalardan çıkan sonuç, bu vatandaşları evlerine, köylerine rahat bir kalple yolladı mı?

Doğrusu, hayır. Bu konuşmalar çok zaman bir kahve po-

5 NİSAN GÖRÜŞMELERİNDE MECLİSE GİREMİYENLER

— Kavgalı toplantıyı seyredemediler —

Aydın kadroyla mı?
Halkla mı?

Geçen hafta Sosyalist Kültür Derneğinin konferansçı kurucularından Şevket Süreyya Aydemir'di. Konferansı konu olarak Orta — Doguyu ele almıştı. Aydemir; Türkiye'nin bir Orta — Dogu memleketi olduğu halde çevremizle ilgilenmediğimizi belirtmiş ve yüzlerce yıl süren toplu tarihimizin ana hatlarını anlatmıştır. Konferansın sonuna konu tartışılmağa açıldıktan sonra ilk sözü Nejat Erder almış ve Mısır'daki değişikliğin yüzeyden derine inmiş sebeplerini, Arap Dünyasında hânedan çekimlerinin nasıl mücadele halini aldığı, bunun bugün nasıl Arap Sosyalizmi haline geldiğini, Türkiye'nin komşu memleketlere karşı ilgisizliğini ve dış politikamızın muhtevassızlığı üzerinde durmuştur.

Hamdi Konur, Mısır'la Kurtuluş Türkiye'si arasındaki benzerlik üzerinde durmuş, Kurtuluş Türkiye'sinin halkçı ve devrim karakterinin zamanla değiştiğini, oysa Mısır'da bunun olmadığını söyleyerek bunun sebeplerinin ne olduğu sorusunu ortaya atmıştır.

Aydemir bu soruya şöyle cevap vermiştir:

«Millî kurtuluş hareketleri antiemperyalist karakterlidir. Dünyanın her yerinde böyledir, Türkiye'de de böyledir, Mısır'da da. Millî kurtuluş hareketleri halkçı olmak zorundadır. Fakat kurtuluş savaşları gerçekleşince memleketi aydın bir kadro idare eder. Rejime bu aydın kadro karar verir. Mısır'daki aydın kadro kapitalist sınıfı kaldırmış, fakat işçi sınıfına da dayanmamıştır. Mısır'da Nâsır, kadronun kuruluşunu ve bu kadronun halkla temasını sağlamıştır. Türkiye'de de 1930 larda böyle bir kadro kurulma çabası olmuş, fakat başarısızlıkla neticelenmiştir.»

Necat Erder ise bugünkü Türkiye ile kurtuluş Türkiye'sinin, kurtuluş Türkiye'si ile ekurtuluş halindeki Mısır'ın, bugünkü Mısır'la bugünkü Türkiye'yi meselelerinin aynı olmadığı için karşılaştırılmayacağını söylemiş, Sosyalist Kültür Derneğinin geçitli görüşleri burada tartışılarak belli olan Sosyalist hedefe varmak için toplumların ve zamanın tahlillerini yapacağını ve yöntem bulunması için devamlı bir arama içinde bulunacağını belirtmiş, bu toplantıların faydasının bu olduğunu söylemiştir.

Erder konuşmasına, Türkiye'de bir seçkinler kadrosunun, Sosyalizmi getiremeyeceğini, bir azınlığın, çoğunluğun yararına, iş yapayım derken mutlaka Faşizm'e gideceğini, bilhassa Türkiye'de belirli sınıfların ve halkın o'unun kıymetini bilmesinden ötürü tepeden inme bir aydın kadrosunun halk tarafından benimsenemeyeceğini ve halka hiç bir şey getiremeyeceğini söyleyerek son vermiştir.

SOSYALİST GENÇLİK

Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir Kulübü, bütün Türk sosyalistlerini birlikte hareket etmeye çağırarak bir bildiri yayınladı. Bildiri geniş ilgiyle karşılandı.

Bu bildirin yanı sıra, Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir Kulübü ile Hukuk Fakültesi Fikir Kulübünün aldıkları ortak bir kararla, Köy Enstitülerinin kuruluş günü olan 17 Nisanda bir sessiz yürüyüş yapacaktır.

Kanunlar Mecliste görüşülürken

Sendikacılar
Ankarada

Türk — İş konfederasyonu İcra Heyeti, Karma komisyondan çıkan tasarıların bir çok maddelerini Mecliste değiştirmek maksadıyla Sendika başkanlarından kuvvet alacak

Sendikacılar 8 Nisan 1963 Pazartesi günü Ankarada toplantı yaptı. İşçi Sigortaları Salonuna yurdun çeşitli bölge lerinden gruplar halinde giren sendikacılar Meclis gündemine alınan iki kanun tasarısı hakkında son görüşlerini açıklamaya davet edilmişlerdir. Daveti yapan Türk — İş Konfederasyonu İcra Heyeti, Karma Komisyonundan çıkan tasarıların bir çok maddelerinin Mecliste değiştirilebilmesi için sendika başkanlarından kuvvet almak arzusunda. Hatta gerekirse Ankarada sendika başkanları yürüyüşü bile düzenlenecek ve tasarıların sosyal adalet, Anayasa ilkelerine ve işçilerin temel haklarına aykırılığı belirtilerek Meclisin dikkati çekilecek.

Bununla beraber, Türk—İş İcra Heyetinin bu konuda ki tutumu, işçileri tatmin etmekte pek uzak bulunuyor.

Mesela, Sendikalar Kanunu tasarısında Türk—İş'in bünye sını allak bullak edecek değişiklikler yer almakta fakat Türk—İş yöneticilerinin bu konuda halâ bir görüşü bulunmamaktadır. Tasarı konfederasyonların ancak iki ve ya daha fazla federasyonun bir araya gelmesiyle kurulabileceğini kabul etmektedir. Bu tasarı kabul edilirse, şimdi konfederasyonun üyesi bulunan Türkiye tipi sendikalar ne olacaktır? Bu sendikalar Türk—İş'ten çıkartılacak mıdır; yoksa federasyon haline mi getirilecektir?

1 Nisanda Ankarada yapılan seminerde bu endişeler kendisine duyurulduğu zaman Türk—İş Genel Sekreteri Halil Tunç «Kuruluşumuzu o zaman gözden geçiririz» demekle yetinmiştir.

Semineye katılan işçiler üzerinde bu cevap çok tesiri yapmıştır. Öyle ya, Türk—İş Türkiye'deki 500'e yakın sendikayı Alman biçimi 26 ulusal Türkiye tipi sendikaya indirmeye karar vermemiş miydi? Her gittikleri yerde yöneticiler bu Alman mucizesi ni ballandıra balandıra anlatıyorlar mıydı? Birden bire bu 180 derecelik dönüş neyin nesiydi?

Türkiyede kaç sendika olmalıdır? Kısa zamanda Türkiye tipi sendikalar mı gidilmeli, yoksa federasyon tipine mi dönülmelidir? Buna karar verecek olan sendikalar dır. Bu gibi kararlar ya Temsilciler Meclisinde, ya da Genel Kurulda verilebilir. Ama sık sık fikir değiştirilmez. Federasyonlara şirin görünüp yerini sağlamlaştırmağa çalışan Halil Tunç'un sendikacıları şaşkına çevirmeğe hakkı yoktur.

Türk—İş Başkanı Seyfi Demirel, Genel Sekreter Halil Tunç gibi fikir değiştirmidir, yoksa aralarında bir anlaşmazlık mı vardır. Bunu

zarlık yapan AP liler de geldiler içeri. Başbakan İnönü aşağı yukarı şunları söyledi:

— İş politikası üzerindeki genel görüşme havayı aydınlattı. Siyasal durum çok nazik, ve cıddi görünmüyor. Hükümet bütün delilleri verdi. Bu delillere göre gerekli işlem yapılacak. Kanunsuz teşebbüsler cezalandırılacak. 27 Mayıs öncesi usul ve uslubta döndürme çabasında bulunanlar istediklerini başaramayacaklar.

Başbakan konuşmasını her zamanki iyimserlikle bitirdi. Ama Meclisteki görüşmeleri izleyenler için aynı iyimserliği duymak kolay değil. Bu görüşmeler bir defa daha gösterdi. Bir çok politikacının sözleriyle davranışları birbirini tutmuyor. Demokrasi, Anayasa anlayışları dar açıdan kurtulamıyor. Hiç biri bu memlekette rejim bürhanını doğuran sebepleri, Anayasamızın niçin zorlandığını açıkça, cesaretle koymadı ortaya. Hiç bir meselenin özüne, derinine inilmedi. İnönü seydi, 27 Mayıs devrimine karşı girişilen kampanyanın içyüzü daha iyi aydınlandı, geçmiş devre özlem duyanların, yeni Anayasamızın ilkelerine uymayacakları daha iyi anlaşılabilir. Gökhan Evliyaoğlu kürsüden avaz bağırıyor, parti merkezlerinin taşlanması seyrirci kalmayacağını söylüyor, ama Gültepe'de taş yağmuruna tutulan TİP liler, Beyaz Sarayda yumruk yiyenlere seyirci kalmamasından tek söz edilmiyor.. Tahsin Demiray memleketin iki kampa ayrıldığını, bu kamplar arasında denge kurulmadan demokratik rejimin işleyemeyeceğinden derinleniyor. Asıl dengesizlikten tek söz edilmiyor.. Hiç kimsenin memleketteki buhranın sosyal ve ekonomik nedenlerine, Anayasamızın işlememesinin gerçek sebebine dokunmuyor.

IDAMLAR

T.İ.P. idamlarının
tehirini istedi

İşçi Partisi «Anayasa Mahkemesi karar verinceye kadar idamlar durdurulmalı» diyor

Anayasaya aykırı kanunların iptali için Anayasa Mahkemesine başvuran ve bu arada bir hakkın özüne dokunulamayacağını emreden Anayasamıza aykırı olduğu iddiasıyla ölüm cezasının da kaldırılmasını isteyen Türkiye İşçi Partisi, dava Anayasa Mahkemesinde bir sonuca bağlanıncaya kadar ölüm cezalarının infazının durdurulmasını için teşebbüse geçti.

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, tamiri imkânsız bir durumun önüne geçilmesi için, bir süre önce T.B.M. Meclisine sevk edilen idam cezalarının durdurulması ve Meclis'te tasdik edilen ölüm cezalarının infazının tehir edilmesi amacıyla Meclis ve Senato Başkanlarına, Adalet Bakanına birer telgraf çekti. Bu maksatla Anayasa Mahkemesi'ne de bir telgrafla müracaat eden Aybar, Meclis'te tasdik edilen idam cezaları hakkında tehiri icra kararı verilmesini ve kararın ilgili mercilere tebliğini istedi.

Türkiye İşçi Partisinin bu teşebbüsünün Mecliste ve hukukçular çevresinde geniş yankı uyandıracağı sanılıyor.

İtikası seviyesini aşamadı, zaman zaman da miting konuşmaları diledik kürsüden. Bir saat, iki saat konuşuyorlar. Olaylar anlatılıyor. Ama bir sonuca varılmıyor. Hükümet adına konuşan iki bakan, işçileri ve savunma bakanları, belgeleri okuyorlar. AP lileri özel, tüzel kişiler olarak suçlanıyorlar. Gençliğin tepkisi nasilsin başladı, 27 Mayıs ihtilaline karşı çıkışlar ne zamandı süregeliyor, Anayasa nasıl zede leniyor, anlatılıyor, ama bu konuşmalar havada kalıyor.

AP'nin durumu büsbütün havada. Belgeler karşısında susuyorlar, bir panik havası hissediliyor. Yukardan, basını lo casandan bakarken dağılmış bir parti görüyorsunuz. Parti sözcüsü çıkıyor, ciddiye alınmayacak bir konuşma yapıyor. 1963 yılında Türkiye'de sorumlu kişiler neler konuşuyor diye şaşırıyorsunuz. Mecliste, localarda kahkahadan geçilmiyor. Yarı localarda oturan çok sayıda subay yerlerinden kalkıp dikkatle seyrediyorlar aşağıya. Sözcü şöyle yakıyor:

— Bizim kusurumuz olabilir. Ama biz otuz gündür kuruluştaki bir partiyiz. Bukadar kusur kaçırda kızında bile var. Hükümet kusurlu gördüğü şeylerde kulaklarınızı çekseydi. İşler bu kadar çığırından çıkmazdı.. 27 Mayıs niye dayanıyor? Memleket iki kampa ayrılmıştı, bu kamplardan birini şeymi burakalım. Demokrasi tek kanatlı olmaz.. İki ciğer de nefes alacak..

Grup bu konuşmayı destekliyor mu, desteklemiyor mu belli değil. Oturmuş dinliyorlar. Kimi AP, ki kürsüye bir kâğıt yolluyor, kimi koridorda «Böyle konuşulur mu» diye tartışıyor ama genellikle havadaki gerginliği yumuşatmanın, kahkahalara boğmanın rahatlığı hissediliyor yüzlerinde.

Demiray'dan sonra Gökhan Evliyaoğlu da konuşuyor. O da grubu adına. Yeni İstanbul'un başyazarı iyi bir demagog. Herkese çatıyor, AP, yi rejimin 1 numaralı bekçisi, 27 Mayısın dostu, batıl demokrasiyi yerleştirecek biricik kurum olarak anlatıyor, AP surlarında alkışlar. Biraz önceki dağılmış, perişan toplulukta bir den bir kıpırdanma. Türkiye'deki olayların yalnız iki şehirde dilsünilemeyeceğini, memleketin kaderine Kızılây ile Sıhbiye arasında mekik dokuyanların karar veremeyeceğini söylüyor Gökhan Evliyaoğlu. Bir parti merkezinin taşlanmasını, dünyamın hiç bir yerinde hükümetin seyirci kalmayacağını anlatıyor. Kürsüden inerken de şöyle diyor:

— Burada bir savcı gibi iftira eder, dışardaki sürütlere infaz ettirirsiniz..

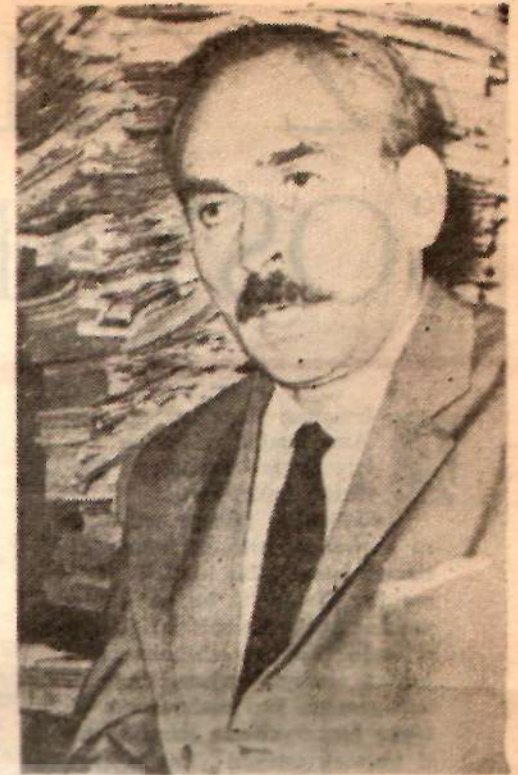
Bu sözler üzerine bazı CHP liler yerlerinden fırlayıp YENİ İSTANBUL başyazarının üzerine yürüdüler. Meclis üç dört dakika karıştı, yumruklar, tek meler, sonra hava yatıştı yine Ö. Evliyaoğlu koridorda da Mucip Ataklı'dan bir yumruk yedi. Kürsüde Ataklı'yı Suphi Baykam'ı gençliği kıskırtmakla suçlandırmıştı. Bunun karşılığını Ataklı yumrukla, Suphi Baykam kürsüden verdi. Baykam, Gökhan Evliyaoğlu'nun gazetesindeki yayınlarla yaptığı kıskırtmaları, Atatürkçü, 27 Mayısçı gençliğin, Anayasamızın uygulanmasını, sosyal reformların yapılmasını isteyenlerin nasıl «Komünist» diye lekeliğini anlattı uzun uzun..

Sonunda İnönü geldi kürsüye. Saat dördü geçiyor. Herkes dikkatle doğruldu. Koridora çıkan, YTP ye girmek için pa-

İşçiler için hazırlanan kanunlar yetersizdir

Meclis gündemine alınan, «Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanun Tasarısı» ile «Sendikalar Kanun Tasarısı» hakkında Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar; Sosyal Adalet'e aşağıdaki demeci vermiştir.

TİP Başkanı Mehmet Ali AYBAR

Bu tasarılar işçi sınıfımıza 17 yıldır süren mücadelesi ile orantılı ve Türk genel oyunun beklediği ve umduğu hakları getiriyor. Grev kanunu tasarısı Anayasamızın 47. maddesinde yer alan grev hakkını Anayasamızın açık hükümlerine ve sosyal adaletçi ruhuna tamamen aykırı bir zihniyetle son derece sınırlamıştır. Bu tasarı hükümlerine göre; mübaleğaya kaçmadan grevin yalnız sözünün anıldığı ileri sürülebilir.

Gerçekten de tasarıya göre grev ancak şu üç şekilde ve o da bir takım kayıt ve şekillere tâbi tutularak tanınmış bulunmaktadır:

- 1 — İşverenin toplu sözleşmeye yanaşmaması hâlinde
- 2 — Uzlaştırma kurulunun tavsiyeleri üzerine toplu sözleşme imzalamaya işverenin razı olmaması hâlinde
- 3 — İşverenin toplu sözleşme hükümlerine, mevzuata, örf ve âdete aykırı olarak işçilere tanınmış olan haklara saygı göstermemesi hâlinde, işçi teşekküllerinin greve başvurabilecekleri kabul edilmiştir.

Bunun içinde de grev başlamadan önce greve karar veren teşekkülün oldukça zor ve uzun sürecek bir takım usulî muameleleri yerine getirmesi de şart koşulmuştur. Oysa Anayasamızın 47. Maddesi grev kavramını çok daha geniş tutmuş ve işçilerin işverenlerle olan münasebetlerinde iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacı ile grev hakları olduğunu kabul etmiştir. Bundan açıkça anlaşılacağına göre grev hakkı yalnız mevcut durumun korunması için değil, aynı zamanda işçi sınıfının ekonomik ve sosyal durumunu iyileştirmek, kısacası insanca yaşayabilmek için başvurabileceği meşru bir haktır. Tasarı bu hakkın kullanılmasını yukarıda işaret olunan 3 hâle inhisar ettirmiş olmakla grev hakkını yalnız durumun korunması için kullanılır bir hak menzilesine indirmiş bulunmaktadır. Bunun tek istisnası grev hakkının yeni şartlar getirecek toplu sözleşmenin imzalanması yolunda da kullanılabilmesi hâlinde mevcut görülmüyorsa da tasarı diğer hükümleri karşısında bu imkânın da son derece sınırlı olduğu anlaşılacaktır.

Tasarı grev, demokratik gelişmenin vazgeçilmez bir unsuru, toplumda daha insanca yaşama şartları sağlamak için demokratça bir davranış olarak görmüyor.

GREVİN VARLIK VE ÖZÜ

Berî yandan gerek hükümete, gerekse çalışma bakanlığına başlanmış bir grev'i durdurmak konusunda tasarıya tanınmış bulunduğu yetkiler de grev hakkının varlığını ve özünü zedeleyici mahiyettedir. Bundan başka, tasarıda grevin maksat bakımından tarif edilmemiş olması tatbikatta büyük mahzurlar doğurabilecek mahiyette bir eksiktir. Gerçekten de tasarı grevleri kanunî ve kanun dışı grev olmak üzere ikiye ayırmış ve kanun dışı grevleri Anayasaya göre değil, tasarıya kısıtlayıcı hükümlerine göre tarif etmiştir. Böylece sırf şekil ve usulî noksanları yüzünden esasında haklı, Anayasaya uygun ve meşru olan bir grevin «kanun dışı grev» sayılması, böyle bir grev ve aynı esasında Anayasaya uygun olarak yapılan bir greve başvuruların oldukça ağır cezalara çarptırılmasını tasarı uygun görmüştür. Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi, grevin tarifine Anayasadaki hükümlerin de eklenmesini şart görerek maddenin şu şekilde kaleme alınmasını teklif etmektedir:

«Madde 17 — İşverenle münasebetlerinde iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltip iyileştirmek amacı ile bir işkolunda veya bir işyerinde faaliyetin büsbütün veya kısmen durmasına sebep olacak biçimde işçilerin anlaşarak top-

luca işi bırakmalarına grev denir.

«Grev hâlinde işyerinin işçiler tarafından işgali; işyerindeki üretim araçlarının, iptidai ham veya yardımcı madde ve araçların veya işyerinde üretilen mal ve maddelerin işyerinden dışarı çı karılmasını önlemek, veya işyeri etrafında topluca bulunmak veya işyerine yeni işçiler alınmasını engel olmak gibi grevin başarı ile yürütülmesi için başvurulması zorunlu olan fiiller, grevin avrılmaz, vaz geçilmez temel unsurlarıdır.

«Grevin bu vazgeçilmez temel unsurları ile birlikte kullanılması hâli saldırgan ve silâhsız olduğu sürece, kamu düzenine, mülkiyet hakkına, çalışma hürriyetine, genel ahlâka ve millî güvenliğe aykırı bir fiil olarak görülemez gösterilemez.»

GREV HAKKI ZEDELENİR

Ayrıca toplu sözleşmenin süresi boyunca mut laka olarak grev yapılamayacağı hususundaki hüküm de grev hakkının özünü zedeler mahiyet tedir. Gerçekten de toplu sözleşme imzalandığı sırada tahmin edilmesi mümkün olmayan bazı yeni şartların sonradan meydana gelmiş olması, toplu sözleşmeyi imzalamış bulunan işçi teşekküllerinin ve dolayısı ile işçilerin menfaatlerini önem li ölçüde haleldar etmiş, onları zarara sokmuş dolayısı ile de Anayasamızın teminatı altında bulunan ekonomik ve sosyal haklarında bir gerileme meydana getirmiş olabilir. Bu gibi vaziyetlerde toplu sözleşmenin yeniden gözden geçirilmesi ve bu yeni duruma uydurulması adalete uygun düşer. Veya teknik ve teknolojik ilerleme sonunda işverenin elde ettiği kârlar aşırı ölçüde yükselmiş bu imablir. Bundan dolayı da toplu sözleşmenin bu yeni şartlara göre yeniden değerlendirilmesi gerekir. Bütün bu durumlar Medeni Hukukta artık klâsikleşmiş olan «emprévizyon» nazariyesine çok benzeyen ve bu nazariyenin kapsamına girmesi gereken bir manzara göstermektedir. Bundan dolayı tasarıya toplu sözleşme süresince grev yapılamayacağı hükmü de yersizdir. Tasarıdan mutlaka çıkarılmalıdır.

LOKAVT HAK DEĞİLDİR

Tasarının önemle üzerinde durulacak bir vada da lokavtı greve eşit bir hak olarak kabul etmiş olmasıdır. Oysa grev ve lokavt birbirine müvazi, eşit nitelikte şeyler değildir. Grev bilindiği gibi işçilerin durumlarını korumak veya daha iyie götürmek yani, emeği ile yaşayan binler ve yüzbinlerce insanın çağdaş uygarlığın nimetlerinden yararlanmak amacı ile giriştiği bir toplu direnme hareketidir. Çağdaş devlet anlayışı içinde böyle bir hak temel hakların başında yer alır. Çağımızın devleti demokratik, sosyal bir devlet anlayışı içinde düzenlenmiştir. Emeği ile yaşayan yüzbinlerin ve milyonların toplumda hak ettikleri yeri almaları ve insanca yaşama şartlarına kavuşmaları için başvurulan grevle, milyonlar veya yüzbinleri sadece, birkaç kişinin özel çıkarlarını sağlamak, amacı ile işsizliğe ve açlığa mahkûm etmesi yetkisi elbette eş tutulamaz. Çünkü ne denirse denilsin lokavt işverenin özel çıkarı için binlerce kişiyi ve ailesini işsizliğe, yoksulluğa ve açlığa mahkûm etmesi gibi korkunç ve her halde insan hak ve hürriyetleri ve sosyal adalet ilkeleriyle aslâ bağdaşamayacak bir sonuç doğurmaktadır.

ANAYASANIN İŞİĞİ

Meseleye Anayasamız ışığında bakıldığında takdirde de lokavtın bir hak olarak tanınmayacağı bütün çıplaklığı ile ortaya çıkmaktadır. Anayasamız temel haklara dayanan demokratik ve sosyal bir devlet düzeni getirmiştir. Anayasamızın 10. maddesi kişinin temel hak ve hürriyetlerini ve

fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak surette sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri devletin kaldırma görevli olduğunu ve insanın maddî ve manevî varlığını geliştirme için gerekli şartları hazırlayacağını ifade etmektedir. Berî yandan Anayasamızın 3. bölümünde devleti herkesin insanca yaşaması ve insanlık haysiyetine yaraşır şartları yaratması için belirli görev ve ödevlerle yükümlü müştür. Özellikle 41. Maddede iktisadî hayatın tam çalışma esasına ve herkesin insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenleneceğini, 42. Maddede de çalışmanın herkes için bir hak ve ödev olduğunu belirttikten sonra devleti çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, iktisadî ve mali tedbirlerle çalışanları korumaya ve çalışmayı desteklemeye, işsizliği önleyici tedbirler almaya zorunlu tutmuştur.

Bütün bu hükümler karşısında lokavtın bir hak olarak ele alınması elbette mümkün değildir. Çünkü devletin bir yandan işsizliği önlemekle herkese iş sağlamak ve vatandaşlara, özellikle çalışanlara insanlık haysiyetine yaraşır hayat şartları hazırlamakla görevlendirilmiş olması bir yandan da aynı devletin çalışan insanların işsizliğe açığa ve yoksulluğa mahkûm edilmesini bir hak olarak tanıması elbette ki düşünülemez. Kaldı ki Anayasamızın 46. Maddesi sadece grevden bahsetmiş, lokavta yer vermemiştir. Anayasa gerekçesinde lokavtın insan hakları arasında yer alamayacağı hususunun açıkça belirtilmiş olması da görüşümüzün doğruluğuna bir işaretir.

GEREKSİZ BİR KANUN

Sendikalar Kanunu Tasarısına gelince:

Türkiye İşçi Partisi, sendika konusunun ayrı bir kanunla düzenlenmesine lüzum olmadığı ve bu yola gidilmesinin, Anayasamızın açık hükümleri karşısında eniz sayılamayacağı kanısındadır.

Gerçekten de Anayasamızın 46. Maddesi sendika kurma hakkı konusunda çalışanlar ve işverenlerin önceden izin almaksızın sendikalar ve sendika birlikleri kurma hakkına ve bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahip olduklarını ifade ettikten sonra son fıkrasında aynen «sendika ve sendika birliklerinin tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz» demek suretiyle sendikaların umumî hükümler dairesinde yani Medeni Kanunun cemleri hakkındaki hükümlerine göre serbestçe kurulacaklarını ve bu kuruluşun özel kanunlarla sınırlanıp düzenlenemeyeceğini ifade etmiş bulunmaktadır.

Bu görüş aynı maddenin işçi niteliğini taşıyan kamu hizmeti görevlilerinin sendika kurma haklarının kanunla düzenleneceğini ifade eden ikinci fıkrası karşısında büsbütün kuvvet kazanmaktadır.

Anayasa işçi ve işveren sendikaları kurma hak ve hürriyetini özel kanunlarla düzenlenebileceğini kabul etmiş olsaydı, şüphe yoktur ki ikinci fıkrâ hükmünü yalnız kamu hizmeti görevlilerine değil, genel olarak çalışanlara ve işverenlere de teşmil ederdi. Şu nokta dikkatten kaçırılmamalıdır ki âlelâde kanunlarla düzenlenmesi gereken durumlar hakkında açık hükümler sevkettiği.

Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi sendikalar kanunu tasarısının yersizliği inancındadır. Bununla beraber bu tasarıya kanunlaşması ihtimalini düşünerek, tasarıya birçok madde ve hükümlerine cephe almaktan da geri kalmamıştır.

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE SOSYALİZME GİDEN YOL

Afrikadan Asya'dan Güney Amerikadan yükselen seslere kulak verdikçe Atatürk'ü hatırlıyoruz:

«Halkçılık, nizama içtimaisini sayine, hukukuna istinat ettirmek isteyen bir mesleki içtimaidir. Efendiler! bu hakkımızı mahfuz bulundurmamak, istiklâlimizi emin bulundurabilmek için hey'eti umumiyemizce, ley'eti milliyemizce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı hey'eti milliyeye mücadeleyi caiz gören bir mesleği taklip eden insanlarız.»

diyen Atatürk'ün bugün Türkiyede tekrar edilmesi hoş karşılanmayan bu sözleri yirminci yüzyılın ikinci yarısında yeryüzünü bir uçtan bir ucakaplamış bulunuyor

BAĞIMSIZLIK FIRTINASI

İkinci Dünya Savaşından sonra elliden fazla sömürgecinin bağımsızlığa kavuşması Milletlerarası fikir pazarına yeni sözler getirdi. «Az gelişmiş ülkeler», bunların en önemlilerinden biridir. Bu söz, sömürgeciliğin siyasi hâkimiyetinin yıkılmasıyla birlikte doğmuştur. Ve siyasi bakımdan bağımsızlığa kavuşmanın birçok meseleyi çözmediği, gerçek bir bağımsızlığa, gerçek bir ekonomik refaha erebilmek için sömürgecilikten yeni kurtulan bu genç ülkelerin önlerinde aşmaları gereken uzun ve güç bir yol olduğu gerçeğinin anlaşılması, «az gelişmiş ülkeler» sözünü en aktüel sözlerden biri haline getirmiştir.

Az gelişmiş ülkelerin insanları az gelişmişlikten kurtulmanın yollarını arıyorlar. Bu aramış, verimli tartışmalara yol açıyor. Az gelişmiş ülkelerin aydınları, düşünürleri, bilim adamları, Mevlâna'nın sözünü tekrarlıyorlar: «Şimdi yeni şeyler söylemek lâzım.» Ve değişik ülkelerde bu söz değişik dillerde söyleniyor, yeni çözüm yolları milli kayafetlerle çıkıyor ortaya. Ama az gelişmiş ülkeler, ne kadar birbirinden farklı olurlarsa olsunlar, gene de ortak çizgiler, benzer yanlar göstermektedirler.

Bu ortak çizgilere, bu benzer yanlara geçmeden, «az gelişmiş ülkeler» den ne anladığımızı belirtelim. Prof. Besim Üstünel, az gelişmiş memleketlerin genel karakteristiklerini şöyle belirtiyor: «Fert başına düşen gelir seviyesinin düşük olması, ekonomide ziraat sektörünün hâkim bulunması, çalışan nüfusun yarıdan fazlasının ziraatle işgal etmesi, gizli işsizliğin mevcudiyeti, prodüktivite seviyesinin çok düşük olması.» (Milletlerarası İktisadi Birleşmeler Teorisi, sayfa, 100)

ORTAK ÇİZGİLER

Bu ortak çizgilere göre az gelişmiş ülkeleri başlıca dört gruba ayırmak mümkündür:

1) Bazı az gelişmiş ülkeler, kapitalist yolun büyük bir kısmını daha şimdiden aşmışlardır. Milli bir sanayileri, bir işçi sınıfları vardır. Ama, bunlara rağmen, yabancı sermaye ve feodalizmin kalıntıları, ekonomilerinde önemli bir rol oynarlar.

2) Ama çoğunluğu ekonomileri sömürge ekonomisi ve feodal ekonomi olarak kalan ülkeler teşkil ederler. Bunların ekonomileri, gelişme yolunda bir kapitalizmin az çok önemli unsurlarını taşımaktadırlar. Sayıca az da olsa bir milli burjuvazileri bir işçi sınıfları vardır. Ne var ki bu

Az gelişmiş ülkeler meselesi bilhassa ikinci dünya savaşından sonra ortaya çıkmış, hem gelişmiş ülkelerin fikir adamları hem az gelişmiş ülkelerin düşünürleri ve aydınları tarafından ele alınmış ve ortaya yeni değerli incelemeler konmuştur. Bu çalışmaların izleyen arkadaşlarımız Fethi Naci Selâhattin Hilâv «Az gelişmiş ülkelerde sosyalizme atılan yol konulu bir yazı hazırladı. 3 sayı sürecek olan bu yazının dikkatle izleneceğini umuyoruz»

ülkelerde feodal ve feodal öncesi işletme biçimleri pek büyük bir yer tutmakta ve halkın üzerine ağır bir yük gibi çökmektedir.

3) Bazı az gelişmiş ülkelerde ise kapitalist münasebetler ancak doğuş halindedir. Bir milli burjuvazi, ya henüz meydana gelmemiştir, ya da gelişmesinin ilk basamağındadır. İşçi sınıfı yeni yeni meydana gelme halinde dir. Feodal sınıf hiç yoktur; ama köylerde kalan münasebetlerinin artıkları devam etmektedir.

4) Ve nihayet kapitalizmin önemli bir gelişme göstermediği, ekonomilerine yabancı sermayenin, feodallerin hâkim olduğu ülkeler vardır. Bu ülkelerde milli burjuvazi bir sınıf olarak henüz meydana gelmemiştir.

KAPİTALİZME BAĞLI

Birbirlerinden bir takım farklarla ayrılmalarına rağmen bu ülkeleri birleştiren ana vasıflar da vardır. Bunların birincisi, hepsinin de ekonomik bakımdan milletlerarası kapitalizme bağlı oluşudur. Bunun kadar önemli olan ikinci ana vasıf ise, dört grupta topladığımız bu ülkelerin, seviye farkları ne olursa olsun, hepsinin de üretici güçlerinin az gelişmiş olması

dır. Üretici güçlerin bu az gelişmişliği milli gelir rakamlarında hemen kendini göstermektedir. Dünya nüfusunun % 7.1 i Afrika'da yaşar; oysa Afrika dünya gelirinin ancak % 2.2 sini almaktadır. Dünya nüfusunun % 52.3 ünü yaşadığı Uzak Doğu, dünya gelirinin ancak % 12.3 ünü almaktadır. Dünya nüfusunun Güney Amerika'da yaşayan % 6.8 ine ise dünya gelirinin ancak % 4.7 si düşmektedir. Oysa Kuzey Amerika'da yaşayan % 6.7 nüfus, dünya gelirinin % 39.8 ini almaktadır.

İKİ GRUP HALİNDE

Az gelişmiş memleketler hakkında yapılacak her sınıflandırma, ister istemez, eksik ve çematiik olacaktır. Ama sosyal ekonomik münasebetlerinin temel niteliklerine

ve gelişme eğilimlerine bakarak bu memleketleri belli başlı iki grupta toplayabiliriz:

1) İlkini, daha şimdiden kapitalist bir gelişme yolunu seçmiş olan devletler. Bunların az çok gelişmiş bir kapitalist ekonomileri vardır. Ama çok geniş ölçüde yabancı tekelere bağımlıdır. Ayrıca, feodalizmin kalıntıları sürüp gitmektedir. Kapitalist üretim az çok önemli bir hacme ulaşmış olsa da bu memleketlerin ekonomileri gene de yarı sömürge ve yarı feodal olarak sınıflandırılabilir.

2) Sonra, kapitalizmin önemli bir gelişme göstermediği, ya da sadece doğuş halinde olduğu devletler gelir. Bu devletlerin ekonomileri milletlerarası kapitalizmin boyunduruğu altındadır. Tarahlarında yarı feodal, feodal, ya da kimi zaman feodal öncesi münasebetler devam etmektedir.

İKİ AYRI YOL

Bütün bu memleketlerin aydınları, düşünürleri, bilim adamları şu sorunun cevabını aramaktadırlar: Kapitalist yol, sahici bir milli bağımsızlığın elde edilmesini kolaylaştırır mı, kolaylaştırır mı? Bu sorunun öbür yüzü şudur: Ekonomik bakımdan az gelişmiş memleketler de kapitalizm tarihi imkânlarını tüketmiş midir, tüketmemiş midir?

Bu sorunun cevabını Milli Mücadele'den sonra Türk aydınları da aramışlar ve kurtuluş yolunu Atatürk'ün devletçiliğinde bulmuşlardı. İkinci Dünya Savaşından sonra bağımsızlığa kavuşan genç ülkeler Atatürk ilkelerine uygun çözüm yolları

ararken biz bu ilkelerden gitgide uzaklaşıyorduk. Ve uzaklaşa uzaklaşa Maliye Bakanımızın, «Ya bane yardım olmazsa Türkiyenin kalkınması imkânsızdır» dediği çizgiye kadar geldik. Ama 27 Mayıs sonrasının nisbi hürriyet havası içinde yeni çözüm yolları arayan, Atatürk ilkelerini günümüzün gerçekleri içinde yeniden değerlendiren aydınlar da seslerini duyurmağa başladılar. Parlamento dışında omlu bir sosyal kuvvet olarak demokratik baskılarını duyuran aydın gençlik, ilerici aydınlar, Atatürkçü subaylar, uyanık emekçiler, dünya nın az gelişmiş ülkelerinden gelen seslere «Bütün antenlerini germiş» durumdadırlar.

Evet, mesele kapitalist veya kapitalist olmayan yol meselesidir. Kapitalizm yolu tutulursa, dengeli bir ekonomik gelişme gerçekleştirilemezse de, bazı alanlarda üretimin artması mümkündür. Bu, özellikle, daha şimdiden bir kapitalist ekonomisi olan ülkeler için doğrudur. Bu nunla birlikte kapitalist yolun, bugünkü şartlar içinde, büyük sosyal gelişmeleri sonuca bağlayamıyacağı, tarihsel gelişmenin ortaya koyduğu meseleleri çözemeyeceğini söyleyebiliriz.

YÖRÜNGE AYNI

Kapitalist yolu izleyen az gelişmiş memleketler, kapitalizmin içinde ayrı bir grup meydana getirirler de, dünya kapitalizminin yörüngesinden çıkamazlar. Bağımsız ekonomik gelişmelerine engel olan ve kendilerine zorla kabul ettirilen milletlerarası iş bölümüne uymağa, yani ham madde ve tarım ürünleri satarak mamul madde satın almağa, devam etmek zorundadırlar.

Başkan Sokarno, emperyalistlerin sömürgelerinde, milli üretim kuvvetlerinin ilerleyip gelişmesine şiddetle karşı durmalarını şöyle belirtiyor:

«Emperyalizm, Endonezya'ya elini attı atalı, halkımıza ait olan her önemli teşebbüse karşı savaş açmıştır. Yeni filizlenen bu teşebbüsler kökünden yok ediliyordu. Endonezyalılara ait olan bütün küçük zanaatları, bütün sanayi tesisleri, bütün büyük tarım işletmelerini boğuyor ve yaşamaz hâle getiriyordu.»

Çağımızdaki gelişmeler emperyalistleri de bazı yeni metodlar bulmağa zorlamıştır. Az gelişmiş memleketlere açılan krediler, fabrika kurmak için yapılan yardımlar bunlar arasındadır. Ama genel olarak siyasi şartlara göre ayarlanan bu kredilerin çoğu zaman üretken olmayan amaçlara, ya da bu memleketlerin milletlerarası kapitalizme bağımlılığını daha da ağırlaştıran ekonomi kollarının gelişmesine yöneltildiği görülmektedir.

MEKSİKADA BİR KOOPERATİF: Her vasıttan yararlanarak üretimi arttırmak için eski metod ve vasıtaları yenileriyle değiştirmek...

KURTULUŞ — Cezayir Milli Kurtuluş Ordusu bir yandan düşmanla savaşırken öte yandan bağımsızlık sonrası meseleleriyle uğraştı. Resimde köylülere toprak reformu, kooperatif ve sosyalizm hakkında bilgi veren ihtilâlcî ses baylar görülüyor.

EMPERYALİZME KARŞI

Böylece az gelişmiş memleketlerde emperyalist devletlerin sömürücü arzufları, parazit ve doymak bilmez bir kesimi, milli menfaatlere karşı, yabancı ve yıkıcı bir politik ekonomik kuvveti temsil etmektedir. Milletlerarası kapitalizm, modern üretim kuvvetlerini, oldukça yerlerde var kuvvetiyle yok etmeye çalışırken, bir yandan da, kadıkları yerlerde meydana çıkmasını önlemeye çabalamaktadır. İnsan için, tam bir ekonomik bağımsızlığın elde edilmesinin meydana çıkardığı meseleler, ancak ke ve tutarlı bir antiemperyalist

dir» demekte ve şöyle devam etmektedir: «Amacımız sosyalizmdir; sadece sosyalizmi faydalı ve kabul değer bulduğumuz için değil; ekonomik meselelerimizi düzenlemek konusunda bizim için başka bir yol yoktur da ondan!»

DEĞİŞİK YOLLAR

Başkan Sokarno, (son amaç olarak «Endonezya sosyalizmi»ni, yani âdil bir toplum kurmayı ileri sürüyor ve günün başlıca işi olarak sosyalizme giden yolun temizlenmesini salık veriyor.

DEVİRİMCİ ETKİ

Çok değil, yarım yüzyıl önce sömürgelerde, ya da bağılı ülkelerde bu çeşit olaylar mümkün olabilir miydi? Şüphesiz hayır. Oysa bugün sosyalizm genç devletlerde, toplumun en değişik tabakalarında, gitgide kuvvetlenen bir çekiciliğe sahiptir. Sosyalizm, işçi sınıfının dışındaki sınıflara kadar devrimci etkisini ulaştırmakta ve gündün güne kalbleri kazanmaktadır. XIX. Yüzyılda, hattâ XX. yüzyılın ilk yarısında, bu, az görülür bir olaydı. Bugün, devrimci oluşların hızlanmasının etkisi sonunda bu durum pek olağan bir eğilim olmak yolundadır. Milletlerarası kapitalizm ise bu eğilime karşı komağa çalışmaktadır. Şöyle veya böyle bir eğilimin zayıflaması veya kuvvetlenmesi; devrimci değişimin hızında, şüphesiz, bu hız artırmak veya yavaşlatmak şeklindeki etkilerde bulunacak ve böylece bütün kurtarıcı milli devrimlerin akışını etkilemiş olacaktır. Gitgide artan sayıda demokrat devrimcinin sosyalizm saflarına geçmesi, milli demokrat devrimin yürütücü kuvvetleri ve bu devrim içindeki değişik sınıfların rolü hakkındaki bilgimizi pek çok yeni unsurla zenginleştirmeye mümkün kılmaktadır.

TEHLİKELİ YOL

Ekonomik bakımdan az gelişmiş ülkelerin önünde açılan ilerleme perspektifleri hakkında açık ve aydın bir görüşten kuvvetini alan sosyalistler, kapitalist yolun tehlikelerini aydınlığa çıkarmışlar ve bütün memleketler için geleceğin sosyalizm olduğunu tartışmaya yer bırakmayacak biçimde göstermişler

dir. Ne var ki üretim kuvvetlerinin gelişme seviyesi ve milletlerarası konjonktür yüzünden az gelişmiş memleketlerin çoğu sosyalist bir toplumun kuruluşuna birden girişmezler.

Hürriyete kavuşmuş ülkelerin gelişme oluşumu karmaşık olabilir; birçok safhayı gerektirebilir. Kurtuluşan memleketlerin tarihi, sosyal ve ekonomik şartları değişik olduğu için kitlelerin yaratıcı inisiyatifleri sosyal ilerlemeyi gerçekleştirirken, gelişmelerinin hızı ve biçimleri konusunda sayısız özellikleri açığa vucacaklardır.

Milletlerarası konjonktürün, ekonomik ve sosyal durumun incelenmesi, kapitalist olmayan yolun genç devletleri ilerletmek için en uygun yol olduğunu, demokratik görevlerin yerine getirilmesini kolaylaştıracağını, ekonominin ilerleyişini sağlayacağını ve sosyalizmin kuruluşunun politik, ekonomik ve sosyal şartların hazırlanmasını gösterir.

Kapitalizmi tarihi bir prepektif ve sosyal hayatın teskilatlanması biçimi olarak reddetmesine rağmen, kapitalist olmayan yol birden sosyalizme geçişi garanti etmez. Kapitalist olmayan yol, sadece sosyalizme götürecektir olan ekonomik ve sosyal bir evrimin başlangıcını gösterir.

YOLUN ESASI

Kapitalist olmayan yolun esası: Yarı-feodal, feodal, ya da sömürge ekonomisinden, kapitalizm dönemini atlayarak, sosyalizme geçişin meydana geldiği memleketlerin ekonomik ve sosyal gelişme oluşumudur.

Kapitalist olmayan yol, kapitalist yolu tutmuş olsalar da, henüz sınıai kapitalizmin olgun şekillerine erişmemiş olan, az veya çok emperyalizme bağılı olan, feodalizmin önemli kalıntılarını muhafaza eden, ama, sonunda kapitalizmle bağlarını tamamiyle koparmak üzere, özel sermayenin ilerleyişini sınırlandırmak imkânına sahip az gelişmiş memleketler için de geçerlidir. Başka bir deyişle, söz konusu olan şey, az çok gelişmiş kapitalist münasebetlerin var olduğu memleketlerde, yarı sömürge ve yarı-feodal bir ekonomiden, olgunluk durumuna ulaşmış sınıai kapitalizm dönemini atlayarak, sosyalist bir ekonomiye muhtemel bir geçiş sağlayan sosyal mekanizmadır. Ve ancak zorunlu maddi ve sosyal şartları hazırladıktan sonra radır ki bu memleketler sosyalizmin kuruluşuna kovulabilirler.

İKİNCİ YAZI GELECEK SAYIDA

HAZIRLAYANLAR:

Selahattin HİLÂV - Fethi NACİ

teket içinde çözülebilir.

Kapitalist yol, bugünkü şartlar altında, üretimin bir başka engelini yani feodal ve feodal öncesi münasebetlerinin artıklarını da, ortadan kaldıramaz. Milletlerarası kapitalizm bu artıklarla iyi geçinmek için kendi amaçlarına uydurur. Üretim kuvvetlerinin ortadan çıkardığı gerekliliklerle ekonominin yapıdaki kalıntılar arasında gelişme, ancak demokrasinin meydana geldiği derin tarımsal değişimlerle gerçekleştirilen anti-feodal ve tam bir devrimle ortadan kaldırılır.

Az gelişmiş memleketlerde özel sermayenin en son tekniğe göre kurulmuş modern bir sanayi hızla gelişmek için zorunlu olan büyük sermayeleri biriktirmekte yetersiz olduğunu unutmamak gerektir.

Milli burjuvazinin bellibaşı sıradından biri olan Nehru, «Az gelişmiş memleketlerde kapitalist yol hiçbir imkân getirmemekte

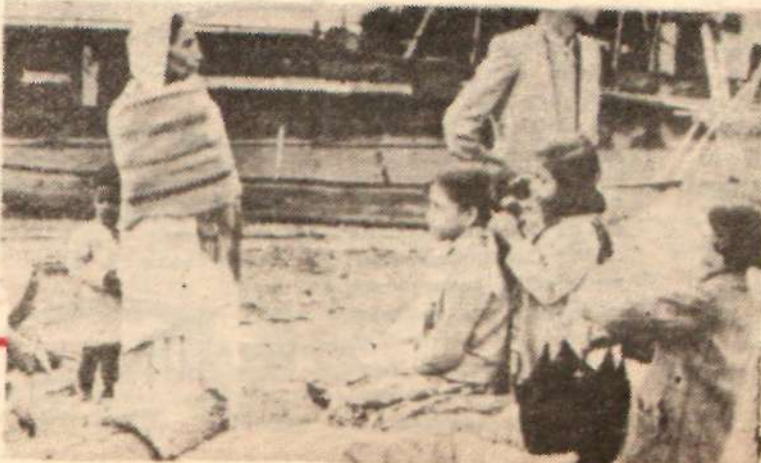
Milli burjuvazinin sol kanadının ve geniş küçük burjuva çevrelerinin menfaatlerini savunan devrimci demokratlar teşkilâtı, yani şimdiki Birmanya'da iktidarda bulunan Devrimci Konsey, sosyalizme kendi yollarını, «Birmanya Yolu»nu, izliyerek geçmeyi teklif eden bir program yayınladı. Bu program, görevini gereğince yürütebilmek için Konsey'in milletin büyük çoğunluğunu meydana getiren köylülere ve öteki emekçilere dayanacağını ve sosyalist bir ekonomi ve bu ekonomiyi kuracak sosyalist demokratik bir Devlet kurmaya çalışacağını belirtmektedir.

Afrika memleketlerinde değişik sosyalizm anlayışları vardır. Nasır, kapitalist kalkınmayı bir yana bırakmakta ve sosyalizmden başka bir istikbal düşünmediğini söylemektedir.

«Afrika sosyalizmi»nin meseleleri N'Krumah'ın da dikkatini çekmektedir.

1962 Eylülünde toplanan Sudan Birlik Partisinin 6. Kongresi Malinin şimdiden kesin olarak sosyalizmi seçtiğini ve gelişmesinin iki safhadan geçeceğini bildirdi: Birinci safha, sömürge tipinde bir ekonomiden yarı-sosyalist bir ekonomiye dönümesini öngörüyor; bundan sonra gerçek anlamda bir sosyalist toplumun kuruluşuna başlanabilecektir.

Ar-tan öfuf, kormı dovurmavan kısırlaşan topraklar az gelişmiş ülkelerdeki milyonlarca köylüyü güç yoluna çıkarmaktadır.

ISCİLERİ VE BİR DOSTU UYARIŞ

Mehmet SELİK

Geçen ay Ankarada Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu adına «Türk - İş» adında aylık bir dergi yayımlanmaya başlandı. Türk - İş Dergisinde, Türk - İş Araştırma Bürosu Direktörü Dr. Atilla KARAOSMANOĞLU'nun bir yazısı da yer alıyor. «Türk İşçisinin Durumu ve İşçi Hareketleri ile İlgili Notlar» başlığını taşıyan bu yazıyı yazarımızdan Mehmet SELİK eleştiriyor.

Aşağıdaki satırları dikkatle okuyalım. Bunlar, memleketimizin acı gerçeklerini açık bir şekilde gözler önüne sermekte, ve gerçekten yetkili bir uzmanın kaleminden çıkmış bulunmaktadırlar.

ACI GERÇEKLER

1 - Bugün mevcut sanayi işçilerinin 1.200.000 civarında oldukları hesaplanmaktadır. Aynı zamanda, hızlı nüfus artışı yüzünden çalışma yaşındaki nüfusta büyük artışlar olmaktadır ve bunların önemli bir miktarı şehirlerde iş arayan kim seler arasında katılmaktadır.

2 - Millî gelirdeki bütün artışlara rağmen, işçi ücretlerinin satın alma gücü olarak gerçek seviyelerinde uzun yıllardır bir artış olmamıştır. Beş yıllık Kalkınma Planı ile ilgili çalışmalar: 1950-1960 arasında işçilerin adam başına gayri safi millî hasıla içindeki paylarını ortalama olarak yüzde 10 arasında kaptıklarını ortaya çıkarmıştır.

3 - İsci ücretlerindeki hareketleri, gerçekte en fazla erindeki hareketler bir artışta ancak gayri safi işçi ücretlerinin bir çok zamanlar fiyat artışlarının gerisinde kaldığı, genellikle fiyat artışlarını geç olarak ve ancak takip edebildiği görülmektedir.

İşçilerimizin içinde buldukları ekonomik koşulları bütün acılık ve çabaklığıyla ortaya koyan yukarıdaki satırlardan sonra, dikkatimizi işçinin yasanti ve faaliyetlerini saran mevcut hukukî çerçeveye üzerine söylenenler.

HUKUKİ ÇEVRE

İşçilerinin hareketlerinin çerçevesini meydana getiren ve işçi - işveren ilişkilerini düzenleyen kanunlar, yeni Anayasamızın getirdiği ileri hükümlere rağmen, henüz eski halleri ile muhafaza edilmektedir.

2. Yeni Anayasamızın gereklerini yerine getirmek için hazırlanan tasarılar son seküleri ile işçi liderleri tarafından beğenilmemiştir.

3. Sendika hürriyetlerinin temel olan grev hakkını kullanan işçiler tevkif edilmekte ve haklarında kısıtlama yapılmaktadır.

Şimdi de memleketin kaderine hüküm siyasi partilerimizin işçi meseleleri karşısında tutumlarını isabetle ortaya koyan şu satırlara dikkat edelim.

PARTİLER VE İŞÇİLER

1. İşçi meselelerinin ele alınması siyasi partiler tarafından seçim sırasında hatırlanan ve içinde her şeyden bahsedilmesi âdet olan seçim beyannameleri ve parti programlarında yazılı olmaktan pek az ileride gidebilmiş durumdadır.

2. Büyük siyasi partilerin hemen hiç birinde önemli sorumluluk mevkiilerine gelmiş işçiler yoktur.

3. 1962 yılında Ankarada yapılan iki büyük siyasi partinin kurultaylarındaki işçi fiyelerinin sayısı toplamın ancak yüzde biri kadardır.

4. Katılanların çoğunluğunu toprak sahiplerinin, tüccarın ve gene büyük ölçüde bu gibi kimselerin mevcut olduğu ailelerden gelen serbest meslek sahiplerinin meydana getirdiği bu kurultaylarda işçi meseleleri gerçekten önemle ele alınmamıştır.

5. Gerek partilerde ve kurultaylarında, gerekse yasama organında işçi hiç denemek kadar düşük sayılarda temsil edilmektedir. Nitekim, yasama organında, bir milletvekili diğeri Başkanlık kontenjanından senatör sadece iki işçi temsilisi vardır.

6. Hükümetler henüz bütün iş kollarında ve bütün yurtta uygulanacak tek bir asgari ücreti kabul edecek kadar kuvvetli bir sosyal adalet anlayışına ulaşmamıştır.

Bütün buraya kadar madde madde kaydettiğimiz gerçekçi ve iyi niyetli tesbitler. Devlet Planlama Teşkilatı İktisadi Planlama Dairesi eski başkanı ve halen Türk İş Araştırma Bürosu Direktörü olan kıymetli arkadaşım Dr. Atilla Karaosmanoğlu'nun Türk - İş Dergisinde çıkan ve oradan iktibasla YÖN'ün son sayısında verilen «Türk İşçisinin Durumu ve İşçi Hareketleri» yazısından alınmıştır.

Yazının buraya kadar olan kısmı için Dr. Karaosmanoğlu'na ancak teşekkür edilebilir.

Ancak bundan sonrası için ve bilhassa, gerçekleri bu derece isabet ve açıklıkla ortaya koyduktan sonra, yaptığı tavsiyeler ve yapmak istediği aydınlatıcı yol gösterme görevi üzerinde aynı şey söylenemez. Aksine, işin bu tarafında bazı tenkitler yöneltilir. Bunun sebeplerini göstermeden önce, yukarıda yaptığımız gibi, Dr. Karaosmanoğlu'nun işçilerimiz ve liderleri üzerine söylediklerini ve nihayet tavsiyelerini görmemiz gerekir. Bu konuda söylenenler şunlardır:

BİNLİCİLENEN İŞÇİ

1. Bugün işçilerimiz kendi durumlarıyla ilgilenecek bir seviyeye gelmişler ve durumlarıyla ilgilenebilmektedirler.

2. İşçilerimiz bugün lütfi değil hak istemektedirler bilerek taleplerde bulunmaya ve örgütlenmeye başlamıştır.

3. Çıkarlarının aynı yönde olduğunun bilincine varmış bulunan işçilerimiz bugün sabırsızdır.

4. Durumlarının bu derece bilincine varmaya başlamış bulunan, fakat gerek yasama organında, gerek siyasi partilerde hiç denemek bir seviyede temsil olunan işçilerimizin siyasi hayata ilgi göstermedikleri ve durumlarının bundan do-

layı kötü olduğu söylenemez. Bu adı geçen siyasi partilerde işçilere yer olmadığını ifade eder

...VE SAKİN LİDERLER

Yazıda sözü edilen liderlere gelince:

1. İşçiler liderlik seviyesinden başlayarak aşağıya doğru durumlarının bilincine varmaktadır. (Bu ifade yanlış değilse, en azından biraz önce işçiler üzerine söylenenler le çelişme halindedir.)

2. Kendilerine bugüne kadar devamlı olarak işverene karşı sorumluluk hissiyle hareket etmeleri telkin edilmiş olan işçi liderleri, kuvvetlerinin büyüklüğünün verdiği emniyet hissi içinde, sakinleşmiş, atilganlıkları olmayan liderlerdir.

3. Ancak bu sakin liderlerin başarıları siyaset adamlarının kavrayış ve anlayışları ile kalmıştır.

Nedir bu siyaset adamlarından beklenen anlayış? «Bu sakin liderlerle yapılacak işbirliğidir.» diyor yazar. Ve ilâve ediyor: «Siyaset adamları sakin liderlerle işbirliği yapmanın faydalarını anlayıp gerekli gayretleri göstermezlerse bugünün sakin liderlerinin bütün Avrupa sendika hareketlerinde görülen sert, kavgaçı sendikacılar haline geldiklerini veya yerlerini bu tip liderlere bıraktıklarını göreceklerdir.»

Şimdi kendi kendimize soralım: Kimdir bu siyaset adamları? Dr. Karaosmanoğlu şöyle diyor: «İşçileri kendi siyasi partilerinde ve onların kurultaylarında temsil ettirmeyen, yasama organlarına girmelerine engel olan toprak sahipleri, tüccar, sanayici ve bunların mensup oldukları ailelerden gelen serbest meslek sahipleri veya bu kimselerin çıkarlarını kollayan kimseler. Kimdir işçi liderlerine kendilerine anlayış göstermeleri devamlı olarak telkin edilen kimseler? İşverenler, yani toprak ağası, tüccar, sanayici ve bunlarla aynı çıkar yönünde bulunan diğer serbest meslek sahipleri. Bu kimselere deniyor ki: «Ey sayın siyasiler veya çıkarlarını bu siyasiler eliyle yürüten imkân sahipleri, aklınızı başınıza toplayın! Bugün karşınızda sakin, atılbaşlı, söz dinler işçi liderleri mevcut, gelin bunlarla kuzu kuzu geçinmenin yolunu bulun. Yoksa başınız bunların yerini alacak gövdeden

kopmamış baş liderlerle derde girer. Şu fırsatı kaçırmayın. Çıkarırcı kanunlar, bozulan de aşağıya karşı «gördünüz mü kanunları da çıkardık, oh ne güzel» diyebilip vaziyetlerini kurtarabilsinler.» Bu yukarıda çizilen tabloun beklediği bir çözüm davranış. «olamaz Ancak bir oyalama oyunu olabilir. Eski plâncı arkadaşımızın siyasilerle temaslarının kendisine kazandırdığı bilgi ve tecrübelerin kendisini her türlü oyalayıcı davranışlardan ve gerçekçi olmayan taleplerde bulunmaktan alıkoymasını isterdik.

TELKİN ETMEK

İSTENEN NEDİR?

Savunulan görüşün hayatını emeğini satarak kazananlara telkin etmek istediği nedir? Yazının ruh ve havasından bunu şöyle anlıyoruz. Bunun başında, her ne kadar sizin canlılığınıza ayak uyduramıyorlarsa da, siyasilerle anlaşma ve işbirliği yapma imkân ve kabiliyetleri olan liderleriniz var. Aman onların arkasından ayrılmayınız. Onların yerine sert ve kavgaçı liderler geçerse bunlar siyaset adamlarıyla daha zor anlaşılır. O zaman da siz kaybedersiniz. Bu da bir oyalama, uyutmadır. «Lütf değil hak isteyen, Anayasamız kendilerine bütün gerçek hürriyet olanaklarını verdiği, bu Ana yasaya uygun hürriyet düzeni kanunlarının yürürlüğe konmasının süruncemede bırakılması halinde hareketlerinin güçleneceği, kanunlarda gerçek iş ve işçi düzeninden kaçamak yapılabilecek olursa bilincosmelerinin hızla artacağı ve bunun kendilerine yeni bir mücadele gücü kazandıracığı bir kitleye» bunlar söylenmemeliydi.

Her halimize örnek aldığımızı her fırsatta tekrarladığımız Avrupa sendika liderlerini takbih neye? Ne olmuş Avrupalıya? Durup dinlenmeden türküsünü söyledikimiz sosyal adalete ulaşmış ve bu yönde her gün ileri adımlar atmaktadır.

TELKİNİN DOĞRUSU

Eski plâncı ve yeni işçi meseleleri uzmanı, Sosyalist Kültür Derneği Merkez Yönetim Kurulu üyesi kıymetli arkadaşımızın söyleyeceği bir tek şey olabilir. Emeğinin karşılığını alamayan buna imkân verecek vasıtalarından mahrum bırakılan, güçlü ve memleket ekonomisine katkısıyla o-anlı bir temsil olanağına sahip olmasına fırsat verilmeyen işçiye demokratik siyasî oluşunda alması gereken yer gösterilebilir. Bu yer onun kader kirdesi olduğu arkadaşlarımızın, yukarıdan aşağıya değil, aşağıdan yukarıya kurdukları parti olan Türkiye İşçi Partisi'dir.

Bu görevi biz yerine getirelim ve diyelim ki: Bugünün Türk işçilerinin yurtserverlik ve Bericilik görevi, hayatlarını emeklerini satarak kazanan bütün çalışanlar ve avdınlar ta birlikte ilerici cepheye yerini almaktadır ve doyan, sülen ve yarın korkusundan uzak insanların Türki yesini kurmak üzere, demokratik siyasî mücadelede kendi partisini başarılı kılmaya çalışmaktır. Bunun ilk adımı her türlü uyutucu telkine kulaklarını tıkayıp parti saf larına katılmakla beraber

TÜRK - İŞ Dergisinin ilk sayısında, «Sendikalar İçin Neler Dediler» başlığıyla, yandaki kılıçta görüldüğü gibi, Amerika Cumhurbaşkanlarından ye dişinin resimleri ve sözleri yayımlandı. Sendika mücadelelerine hayatlarını vakfetmiş sayısız hak kavgası varken, Türk - İş adına yayımlanan bir organın ilk sayısında sadece Amerika Cumhurbaşkanlarının sendika konusundaki görüşlerine yer verilmesi isimleri işçi hareketleri tarihine geçmiş işçi liderlerinden hiç bahsedilmemesi garip karşılandı.

TARIM İŞÇİLERİ FACİASI VE PARTİLERDEN İSTENEN SADAKA

Kemal SÜLKER

Süregelen ızdırapları yok etmek istiyorsak: Anayasayı tastamam eksiksiz ve kusuntusuz uygulayalım. Bunu yaparsak uygar uluslar sırasına gireriz. Bunu yaparsak geri kalmışlığın acılarını dindirebiliriz. Bunu yaparsak insanca yaşarız.

İnsanca yaşamayanlar içinde çoğunlukta olanlar tarım işçileridir. Memleketin büyük çoğunluğu da tarıncı. O halde insanca yaşamayanlar, sömürülenler hep halk yığınları.

1950 de CHP, iktidardan düşürülünceye kadar tarım işçilerinin, CHP. İktidarı süresince bırakılan derkede kaldığıydı. Yeni Anayasa yürürlükte dir ve tarım işçilerinin feci hayatına son verecek ilkeleri ve hükümleri getirmiştir. Fakat henüz bu derde son verici en ufak bir davranışa rastlanmamaktadır. 1951 de dile getirilenleri, biraz daha da kabartarak bugün de 1963 yılında söyleyebiliriz:

1 - «Türk ziraat işçisi büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır. Bugün Adanaya, Kayseri mntkasından, Egeye Emetten, Gedizden, Simavdan yüzlerce amele inmektedir. Bunlar gayet feci gayri insani ve gayri sivil şartlar altında hayatlarını tüketmekte ve orada çabuk ölüp memleketlerine dönmektedirler.»

2 - «İşçileri toplayana Adana Bölgesinde elçi diyorlar; Ege Bölgesinde de Dayı diyorlar. Dayılar kendi mntkalarına gidip doluyor, nüfus başına onbeş, yirmi yirmibeş lira pey veriyorlar. Bu adamlar, aldıkları bu paralarla arpa, bulgur alırlar. Tabii bu şekilde de Dayıya bağlanırlar. Dayı da işverene bağlıdır.»

3 - «Elçi ve Dayıbaşları Millet İlerarası Çalışma Teşkilatının bir sözleşmesine uyarak kaldırmak mecburiyetimiz vardır. Elçiler hem çiftçiyi, hem de işçiyi istismar ederler. Gerçi kendileri de çalışır a-

ma, bir çok hileli yollar takib ederler. Bir patoz elçiliği vardır, bunlar işçiyi iki türlü fiat teklif ederler:

«Siz kumar oynayacaksınız haf taluğunuz 80, oynamayacaksanız 40 lıdır» der. Vatandaş 80 lırayı iş-tince kumar oynamayı kabul eder.

Bunlar bir insanın takati üstün de çalıştırılır. Gecenin saat 12 sinden, akşam 8 e kadar çalışır. Çalışmadığı saatlerde de kazandığı kumara terkeder ve hafta içinde yine Elçiden borç para alır. Onun için işçileri bunların elinden almayı sosyal bir dava olarak koymak icab eder.»

4 - «Elçiler ekmeğin pesinde koşan, çalışan zavallı köylüleri her bakımdan istismar etmektedir. Bu Elçiler en ziyade büyük işletmecilerle orta işletmeciler nezdinde çalışmaktadır. Yani Elçiler zengin bir nevi kapitalist ziraat yapan hımseler nezdinde çalışan tüfepli bir tabakadır. Sebze ve meyve işlerinde madrabazlar nasıl bir rol oynarlarsa —meselâ Bursadan seftalının kilosunu 25 kuruşa alır, İstanbulda 125 kuruşa satar. Bakkal veya manav bundan ancak 20-25 kuruş alır, aradaki farkı avansı veren cebine atar— Burada da bir iki kapitalist, madrabazın oynadığı rolü oynuyor.»

Bu cümleler, tarım işçilerinin içinde bulunduğu koşulların bir bölümünü açıkça ortaya koymaktadır. Bunları belirtenler bu işte uzmanlardır. Gümrük ve Tekel Bakanlığının temsilcisidir, İzmir Ticaret ve Sanayi Odası temsilcisidir, Adana Belediyesi temsilcisidir, Tarım Bakanlığı temsilcisidir. Hepsî de bu görüşlerini 1950 yılı sonunda Ankarada toplanan İş ve İşçi Bulma Kurumu Danışma Kurulunda açıklamışlardır. Sefalet içinde yüten bu tarım işçilerinin şehirlerde Kurum Barındırma Yurtlarında yatırılması konusu ortaya çıktığı vakit

mir ticaret ve sanayi odası temsilcisi işçilere hakaret edercesine konuşmuş, «sefaletli şehrin ortasında tecelli ettirmemek için» barındırma yurtlarının «kenar yerlerde» yapılmasını istemis sefalet sebeplerini ortadan kaldıracı olumlu yol yerine irin akan yarayz flaster yapıştırmak istemiştir. Büyük çoğunluğu ile ticaret ve sanayicilerin izlediği yolu, sınıfının bilinci için teklifte sakınca görmemiştir.

1950 de bilinen, 1960 da daha ağır ölçüde süregelen tarım işçilerinin derdlerine hâlâ neden çare bulunmamıştır? Neden tarım işçilerini koruyucu yasa çıkarılmamıştır? Neden toprak reformu yapılmamıştır?

Çünkü Mecliste bulunanlar memleketin temel konularına eğilecek yerde, mensup oldukları menfaat gurupunun sorunları ile uğraşmaktadır. Oysa Mecliste işçiler temsil edilebilseydi getirilecek teklifler çalışma hayatını güvenli kavuşturacak ve memleketin büyük çoğunluğunun içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal güçlükler birer birer çözüme kavuşacaktı. Ama Mecliste Gurupları bulunan Partiler, işçileri memleketin öz evladı saymadıkları için tarım işçilerinin asırlık yarasanı kanayıp gitmektedir. Hepsî aynı çevrelerin yararlarını koruyan Partilerin kayruğundan Meclise girebilenlerin hiç bir olumlu iş yapamadıkları ortada iken sendikacılar bu büyük gerçeği nedense bir türlü kavramak istememektedir. Hâlâ işçileri ilvey evlâdı görünenlerden «işçi adayı kontenjanı» dı temmektedir. İşte çok ünlü bir sendikacı ile, oyların çoğunluğunu alan bir parti başkanının konuşmasına ait ruhanaktan parçalar:

«Cevat Önder: Bizim Gurupumuz da gayet kıymetli arkadaşlarımız vardır. Hatta iş hukuku mevzuunda Almanya'da ihtisas yapmış arkadaşlarımız dahi mevcuttur. Ayrıca şunu da arz edeyim: Üniversitede bu mevzu ile meşgul olan profesörlerle de temas e-

dilmektedir. Acizane bende de mevcut tor.

Burhanettin Asutay: Ama, işte yalnız bunlar kâfi gelmiyor. Yalnız Üniversiteleri Meclise alırsanız biz daha kata geliziz. Şu hâlde biraz da işçi arkadaşlara kendilerini Parlamento-da müdafaa edecek imkânı verebilecek rakam tammahdır.

Cevat Önder: Saim Kaygan Bey işçi mümessili olarak Parlametoda. Sonra bir de Kaya Özdemiroğlunu çok kıymetli bir arkadaşımızdır. Ankara adayımızdır. Kazanamadı. İnşallah.

Burhanettin Asutay: Listede 15. koymuşsunuz.

Cevat Önder: Hayır onuncu idi Ankara listesi için onuncu pek köftü bir rakam değildir. Fakat temenni edebiliriz ki, işçilerden, temsilcilerden Parlametoya çok sokalım. Bunu arzu ederiz.»

Başka partilerin kayruğundan «lütfe» aday olmaktan ve aday listesinde kazanma şansındaki çizgiye görünmekten kurtulmanın yolu varken, bugüne kadar işçi hak ve menfaatlerini tam olarak korumadıkları ortaya çıkanlar peşinde «dilekci» olmak bir sendikacıya ağır gelmezdir. Sendikacı, arkadaşlarının kurduğu partide ve arkadaşlarının yürüttüğü parti organlarında görev almak için kendi öz partisine üye olmazsa ne tarım işçilerinin yüzyıllar boyunca değiştirilmeyen sefaleti sona erer, ne de Anayasada yer alan ilkeler sendikacıların istediği ölçüde ve genişlikte hayata geçirilir. Korkmadan çekimmeden, cesaretle ve bilinçli olarak Tdakiye İşçi Partisi içinde siyasi bir kuvvet olmayı güçlendirmeyenleri ya da ne hakla öteki partileri işçi hak ve hürriyetlerini savunucu kanunları çıkarılmasına çalışmadılar diye suçlayacaklar? Asıl suçlu kendi öz partisinde yer almayı sakıncalı bulanlardır.

İŞÇİLERİN DURUMU VE UTANMIYAN SİZLER VE BİZLER

Kastamonu İl'inin, Küre ilçesinde, kahvelerden birinde üç kişi kara kara düşünmekte, biri de delirmek üzere.

BU BİR

1. Mehmet Acar'ın eline ayda 250 lira ya geçer, ya geçmez. Etibank'ın Bakırli Pirit işletmesinde çalışırken «tensikata» uğramış.

25 Aralık 1962 de iş kazası geçiriyor. Küre'de hastahane olmadığın dan Kastamonu'ya gönderiliyor - ayakta bakım - hastalığının azıtması - Kastamonu hastanesine yatıyor - İstirahatin uzatılması - 14 Mart 1963 de işbaşı -

25 Mart 1963 de işine son veriliyor.

Mehmet Acar iş kazası geçirdiği günden sizin bu yazıyı okuduğunuz güne dek - işbaşı yaptığı günden işinden aldığı süre içindeki günler dışında - bir kuruş para alamamıştır. Bütün bu süre kendisi, eşi ve çocukları nasıl geçinmiştir, sigortalı olmasına ve primlerini günü gününe yatırmasına kar-

şık sigorta parasını niye göndermemiştir - bana sormayın.

Kendisi ile görüştüğüm 27 Mart 1963 günü de eşinin de ölüm yapmasına on gün vardı.

BU İKİ

2. Mustafa Kıvrak'ın eline ayda 250 lira ya geçer, ya geçmez. Etibank Bakırli Pirit işletmesinde çalışmaktadır.

1 Haziran 1961 de iş kazası geçiriyor.

Küre'de hastahane olmadığın dan Kastamonu'ya gönderiliyor - ayakta bakım - hastalığının azıtması - Kastamonu hastanesine yatıyor - İstirahatin uzatılması - işbaşı, kazada TEK GÖZÜNÜ yitirmiş olarak.

Mustafa Kıvrak iş kazası geçirdiği günden sizin bu yazıyı okuduğunuz güne dek hasta olarak geçirdiği günler için bir kuruş para alamamıştır. Bütün bu süre kendisi, eşi ve çocukları nasıl geçinmiştir, sigortalı olmasına ve primlerini günü gününe yatırmasına karşın Sigorta parasını niye göndermemiştir. Bana sormayın.

BU ÜÇ

3. Sabri Güler'in eline ne geçer, ayda, notlarında bulamadım fakat 300 lirayı geçmediğini söyleyebilirim. Etibank Bakırli Pirit İşletmesinde çalışmaktadır.

30 Aralık 1961 de iş kazası geçiriyor.

Küre'de hastahane olmadığın dan Kastamonu'ya gönderiliyor ..... İşbaşı, kazada tek gözünü yitirmiş olarak.

Sabri Güler iş kazası geçirdiği günden siz bu yazıyı okuduğunuz güne dek hasta olarak geçirdiği günler için bir kuruş para alamamıştır. Bütün bu süre ..... Sigorta parasını niye göndermemiştir. Bana sormayın.

BU DA DÖRDÜNCÜ

4. Nazmi Aslan'ın eline de ayda aşağı yukarı aynı para geçer. Etibank'ın Bakırli Pirit işletmesinde çalışmaktadır. Eşinin doğumu yakın. Karadonu köyünde ağırlık geçiriyor. Sedye ile Küre'ye doğru yola çıkarıyorlar. Önden Yaşar'ı gönderiyorlar ki çalıştığı işletme'den bir otomobil çıkartsın, Kastamonu'ya hastayı götürmek için. Özel araba bu-

lanmaz ya, bulunsa da en azından 100-150 lira ister. Nazım Aslan'ın cebinde 20 lira Yaşar geliyor İşletmeye. Müdür Ankarada Müdürler toplantısında. Yardımcısına varıyor - yardımcıyı muhasebeciye «havale» ediyor - Muhasebeci Bay Nihat'a «havale» ediyor - ediyor, ediyor...

Yardımcı da, Muhasebeci de, Bay Nihat da, gecenin yarısında «mahmur mahmur», boş boş bakıyorlar Küre'nin karanlık gecesine bir nen arar gibi.

Ve Nazmi Aslan'ın aslan gibi eşi ölüyor Kastamonuda ze hirlenmekten

BU BİR DOKTOR

Kastamonu İl'inin, İnebolu ilçesinde, Z.E isimli bir doktorla eş, yakında gidecekleri Almanyadan dönüşte neler getireceklerini konuşuyorlar.

Bir aralık doktor,

«- Biliyor musun, bugün ne oldu, diye soruyor eşine Sigortalı işçilerden biri geldi muayenehaneme. Adı Korkmaz Ünlü müdür ne

karm ağrısıdır. Yok, geçen de bana gelmiş de ben bir hapla savmışım. Sonra Kastamonuda hastaneye gitmiş, orada ülser olduğu anlaşılmış, ya ölseymiş ne olurmuş, falan filân. Sonra Salı ve Cumartesi hastalandıklarında suratım bir kırılsı oluyormuş ve kendilerini kovuyormuşum. Verdih ağzının payını kendini bilmezim. «Bana baksana sen.» dedim. «İşçi Sigortalardan aldığım 300 lira cebimimi deliyor ha!» İyi dememiş miyim, cankom!»

«- Ağzına sağlık kocacığım. Çok iyi etmişsin. Ah bir Almanyaya gitsen. Orada işçiler kim bilir ne kadar kibardır!»

VE SİZLER

73 mil, 75 mil, kaç ilimiz var ve her ilde de bir su kadar ilçe. Her ilçede kahveler ve kahvelerde kara kara düşünen Acarlar Kıvraklar, Gülerler, Aslanlar Ünlüler.

Ve Almanyaya giden doktorlar.

Ve de utanmayan sizler.

Sina PAMUKCU

Orada bir köy var uzakta

O köy bizim köyümüzdür

KOOPERATİF BİR KÖY: BADEMLER

Kemal BİLBAŞAR

Birinci kısmın geçen hafta ya yınladığımız «BADEMLER KÖYÜ» yazı serisinin ikinci kısmını sunuyoruz. Geçen haftaki yazının son kısmındaki paragraf bölünmüştü. Anlamada güçlük çekilmemesi için ikinci yazıya bu son paragrafla basıyoruz.

Bademlieriler tütünde çalışsa çalışsa tongacılık sanatın da da ileri gitmişlerdi. Bölgede bütün baskı işlerini en iyi yapanlar, en iyi tütün işleyenler onlardı. Seferihisar ilçe ve köylerinde otuz kırk Bademlierli tongacı çalışıyordu. Ekim, Kasım gibi işlerin tavsadığı aylarda tongacılıktan iyi para kazanıyorlardı. Kendi köyleriyle birlikte çevrede 300 bin kilo tütün basıyorlardı. Bu sayede köye yılda 30 bin lira giriyordu.

Tütünün yansura çevrede zeytinçilik, palamutçuluk olduğundan geçimlerine o alandan da gelir sağlıyorlardı. Yıllık yağ ihtiyaçlarını zeytin çırpma da çalışarak karşıyorlardı. Zeytin palamut çırpma mevsimini geçtikten sonra dağlarda zeytin, palamut başağı toplamağa çıkıyorlardı. Ağaçlarda kalmasın, vere düşmüş tek tük zeytinler, palamutlar devşirilip değerlendiriliyor. Nüfus arttıkça bu gelirler yetmez olmuştur. Yeni geçim imkânları bula mayanların bir yanı İzmir'e gidip fabrikalarda iş arıyorlardı. Ya da şörlük belediye işçiliği bulmaya çalışıyorlardı. Bir yanı da köy çevresindeki toprakları kiralama yoluna gittiler. Bunlar daha önce tütün ortaklığı yapanlardı. Banka ve kooperatif kredisi bir yandan, göçmen mal sahiplerinin tembelliği ya da çocuklarını okutup şehre göçmeleri öte yandan, yarıcılar bu yola itmişti.

Tütün para ettikçe bu yola dökenlerin sayısı arttı. Sonuç olarak tarla icarları yüzde üç yüz, dört yüz yükseldi. İyi topraklar arttırmayla kiralanır oldu. Bir yandan toprak icarlarının artması, bir yandan kiralananan toprakların iyi gübrelenmediği için üç yılda yozup verimden düşmesi sebebiyle Bademlierli köylüler toprak sahibi olma ihtiyacını şiddetle duydular. Ama paraları yoktu. Kazanç imkânları şehirle yakın teması sağlaması, yaşamalarının değiştirmiş, ihtiyaçlarını arttırmıştı. Zaten Bademlierlier yaşamayı seven, canlı kişilerdi. Eline para geçti mi giyinir, kuşanır. Evinin onarır, büyütür, eşyaları alır. Gezmeyi, eğlenmeyi de severdi. Hiç kimse para biriktirmeye alışkın değildi. Bu sebeple mahsulün para etmediği yıllar gelince iktisadi durumları yeniden kötüleşmişti. İşte ekonomik zorlamalar ve maddi darlık köyde yeni kooperatifler kurulmasını gerektirmiştir.

Bademlier köyündeki İstihlak (Tüketim) ve İstihsal (Üretim) kooperatifleri işte bu ihtiyaçtan doğmuş bu işi de yeni kuşaklar ve yeni önderler gerçekleştirmişlerdir.

Köyü bakkallardan kurtarmak, onlara toprak sağlamak amacı ile yeni kooperatifler kurma ihtiyacını duyan, onlara önderlik eden yeni liderlerin yetişmesinde gene iki öğretmenin nurlu etkisi göze çarpıyor. Yüksek öğretim yaptıkları halde köyle ilişkilerini kesmeyen Mahmut Türkmenoğlu, Musa Baran, Halil Yakıoğlu ile Muhtar Halil Önel kooperatifin başkanı Murat

Baran, tiyatroya hizmeti geçenden Hüseyin Öz, Hamza Eryılmaz ve Remzi Atan'a, zabıt kâtibî Ali Şenol'a ilk eğitim aşkını ve ülkücü lüğü aşılıyan Niyazi Yalçın ve Kıymet Artun öğretmenlerdir. 1945'e kadar Bademlierdeki çalışmaları ile yepyeni bir kuşağın gelişmesine onlar temel hazırlamışlardı.

Bu öğretmenlerden feyz alanlardan Mahmut Türkmenoğlu'nun umut aşılayıcı, göğüs kabartıcı, serüveni, köy ülkücü önderlerinin ne şartlar altında yettiktiklerini ve çabalarını göstermesi bakımından aynı bir önemi vardır.

BİR ÖNCÜ YETİŞTİRİYORUZ

Mahmut Türkmenoğlu, Molla Mahmutlardandır. İlkokuldan sonra tahsile devam etmeyi şiddetle arzulayan küçük Mahmut birkaç arkadaş ile birlikte Seferihisar ortaokuluna yazıldı. Babasını vaktisiz kaybetmesi üzerine aile geçimini sırtına bindiğinden 1953 yılında yurdune taşınarak okuldan tasdiknamesini istedi. Büyük iş tutacak parası yoktu. Köyde önce manavlık yaptı. Sonra Kore Tuğayının kalıntısı hurda demirleri toplatarak bunları şehre de sattı, eline geçen küçük parayı sermaye edinerek bir bakkal dükkanı açtı. Bakkallığı biraz da köylüyü öteki bakkallara zebun durumdan kurtarmak için yapmıştı. Kötü mahsul sebebiyle yeniden bakkallara muhtaç düşen köylülerin veresiye için onlara yalvarıp yakarması yurdune sızlatıyordu.

Bakkal dükkanını açtığı gün veresiye öte beri istemeye gelen, yakan kadınlara:

— Bana yakanara veresiye yok, dedi, sadaka istemiyorsunuz, madem neye bakkallara yüz suyu dökersiniz? Bu parayı zamani gelende ödemiyecek misiniz?

— Aaa... Heç ödememiyiz? Helbet ödeyeceğiz.

— Öyle ise bundan böyle adam

MAH MUT TÜRKMOĞLU
VE EŞİ FİLİZ ANDIÇ

BADEMLER KÖYÜ KADINLARI
Medeniyet savaşını da erkeklerle elele

gibi alış veriş edin, yakarmaya pay dos.

Mahmut, bu davranışı sebebiyle bakkalların yarıdan fazla müşterisini kendisine çekti. Müşterisini kaybetmekten korkan öteki bakkallar da köylüye karşı davranışlarını değiştirdiler. Ne var ki veresiye alış verişlerle Mahmut'un sermayesi uzun zaman dayanmadı. Sağa sola başvurarak biraz para, biraz kredi sağladı, kör topal dükkanını iki yıl çalıştırmayı bildi.

Mahmut'un içindeki okuma aşkı bir türlü sönmüyordu. Bir fırsatını bulup yeniden okumak istiyordu. Ama yaşı ve mali durumu uzun uzun okumasına elverişli değildi. Bu sebeple dışardan ortaokul intihanına girmeye karar verdi. 1955 de Karataş ortaokulunda başarılı bir imtihanından geçerek diploma aldı.

Şimdi sıra lisede idi. Hazır zamanda iken bir hamle yapıp oradan da diploma almalı idi. Bu karar ile bakkal dükkanını tasfiye etti. Eline geçen 4000 liranın büyük yanını ailesinin geçimini ayırdı. Diğer yanını ise lise kitapları satın aldı, okumaya oturdu. 8 ay günde 15 saat çalışmasıyla lise imtihanına hazırlandı. Bu çalışmanın meyvasını da gördü. 1956 yılında bir dönemde Atatürk lisesinden diplomasını aldı. Aynı yıl güz döneminde Teknik Üniversite kabul imtihanlarına girerek öğrencilik hakkını kazandı.

Fakat tahsili sürdürecekti parası yoktu. Üstelik olağan üstü çalışma ile vücudu zayıf düşmüş, ayağında mafsallı tüberkülozu belirmiş, hastaneye düşmüştü. Orada tedavi görürken Almanca öğretmeni Mes'ut İçre ile doktor Era Kul elinden tuttular. Verem Savaş Derneğinden 100, Sanayi Odasından 150 liralık karşılıksız burs tedarik ettiler. Böylece Mahmut Türkmenoğlu Bademlier köyünden yetişmiş ilk Makine Mühendisi olmak imkânını kazandı.

Üniversite tahsili süresince Mahmut, her iki ayda bir köyüne geliyordu. Başlanmış işlerin yürümesini sağlıyor, bir yandan da Üniversitede ve İstanbulda öğrendiklerini köyüne aktarmaya çalışıyordu. Üniversite öğrencisi iken kendisini tanıyan, seven ülkü arkadaşları ile ilkin köyün eğitim ve öğretim davasını ele aldılar. Yeni iktidarın bütün yurtta uyguladığı eğitim aleyhtarı politika 1950 den 1957 ye

kadar köyün eğitiminde de etkisini göstermiş, okulda öğretmen sayısı bire immişti. Köylü çocuklarının eğitilmesi tavsamış, köy delikanlılarının tiyatro çalışmalarına güçlükle çıkarılır olmuştur.

ÖNCE İLKOKUL BİNASI

Ülkücüler, köylü ile elbirliği yaparak önce ilkokul binasını onardılar. Üç dershaneli bir köy okulu biçimine soktular. Milli Eğitim Müdürlüğüne gide - gele öğretim kadrosunu tekrar üçe çıkarmayı başardılar. Başöğretmen Cevat Turan, öğretmen Ahmet Koparan ve öğretmen Filiz Andıç kısa süre içinde Bademlier köyü ilkokulunu kaldırdılar. Öğrencilerin kalitesi yükseldi. Öyle ki, bir yıl sonra ilçe orta okuluna gidenler hep iftihar listesine geçtiler.

Bu eğitim çalışmaları ile yetinilmedi. Ülkücüler Bademlier'in kalkınmasını, eğitim ve kültür seviyesinin yükselmesine bağlı görüyorlardı. İlköğretimden geçen çocukların orta öğretime devamını şart sayıyorlardı. Köyde ortaokul açmak şimdilik mümkün değildi. O halde öğrencilerin ilçeye gidip gelmelerini kolaylaştırmalı idi.

Bu amaçla harekete geçildi. Nispeten geliri daha iyi olan beş veli razı edilerek her sabah Bademlierden Seferihisar'a beş öğrenciyi götürecek bir taksi kiralandı. Taksi, öğrencileri sadece sabahları okula götürüyor, 250 şer kuruş alıyordu. Akşamları çocuklar otobüsle yol kavşağına kadar dönüyorlardı.

Ortaokula rağbeti artırmak için çocukların o yıl iyi yetişmesi ve sınavlarını geçmesi gerekiyordu. Bu sebeple öğretmenler ortaokula giden çocuklarla akşamları meşgul oldular, başarılarını sağladılar.

Ertesi yıl bu beş öğrenciye altı yenisi katıldı. Sayıları arttığı için otomobilin gidis - geliş ücreti 250 kuruşa düştü. Üçüncü yıl ortaya gidenlerin sayısı yirmiyeye yükseldi. Ulaşmış - Hereke köylüleri de Bademlierden görerek çocuklarını ortaokula yollamak hevesine kapıldılar. Bu sayede gidis - geliş ücreti 125kuruş a düştü. Halen ortaokula gidenlerinsayısı 40'ı bulmuştur. Ve otobüsler öğrencileri normal fiyattla, gidis - geliş 50 kuruşa taşıyorlar. Artık Bademlier için de, civar köyler için de ortaokula gitmek bir problem olmaktan çıkmıştı. Artık çocukları en az ortaokul tahsili görebileceklerdi (Devamı var)

GÜNEY AMERİKADA ORDU VE PARTİLER

Turhan TÜKEL

Peru'da cunta içinde cunta darbesi; Guatemalada diktatörün sağ kolu tarafından devrilmesi; Arjantin'de askerlerin kendi kuklası bir hükümetle karşı ayaklanması. Birincisi geçen ay, son ikincisi geçen hafta içinde olan üç örnek. Sebep ve sonuçları şaşılacak kadar birbirine benzeyen üç örnek ki, bütün Güney Amerika memleketlerinde defalarca tekrarlanan ve Latin Amerikalılar gerçekten kurtuluncaya kadar defalarca tekrarlanacak olan genel bir oyun.

Örnekleri teker teker ele alıp anlatalım:

Peruda geçen yıl ve tam bu günlerde bir seçim yapıldı. Seçimin tek özelliği yıllardan beri seçim hakından mahrum edilmiş bir partinin de seçime katılması. Partinin özelliği de; halktan yana bir parti olması ve 1931 yılından bu yana iki defa seçim kazandığı halde iktidar yolu ordu tarafından kesilmiş olma st... Peru'nun en teşkilatlı partisi olan APRA kısa bir iktidar devresinde yerli oligarşiye ve yabancıya taşaklık eden ordudan bazı subayları cezalandırması kısaca bir çok Güney Amerika memleketinde olduğu gibi ordu belli bir azınlığın ve yabancıların uşağı. Ne zaman seçim olsa; emekten, işçiden köylüden yana ilerici partinin karşısında. Geçen yıl da böyle oldu. Başkanlık seçimlerini - baskılara rağmen - APRA'nın adayı Haya de la Torre önde bitirdi. Ordu, suçu sadece bu partiyi de seçime sokmak olan iktidarı devirdi ve idareyi ele aldı. Bir yıl geçti. Cuntanın vadettiği seçim günü yaklaştı. General Perez Godoy sözünde durmak isteyince bizzat arkadaşları tarafından devrildi. Ve cunta yönetimine devam etti.

İkinci örnek Guatemala:

Seçim yaklaşıyor. Seçimin tek özelliği: Askerler tarafından devrilmiş ve 13 yıl Meksika'da sürgünde kaldıktan sonra yeniden seçime katılmak üzere memleketine dönen eski bir cumhurbaşkanı. Guatemala'yı altı yıl yöneten Juan Jose Arvalo, olsa olsa Venezuela'nın Betancourt'u kadar ilerici bir insan. Gizli olarak girdiği memleketinin halkından büyük bir ilgi görüyor. Kazanması muhtemel. Şimdiki Başkan Fuentes'in harekete geçmediğini gören fırsatçı Millî Savunma Bakanı albay Peralta Başkanı deviriyor, eski Cumhurbaşkanı'nı komünist ilan edip, Anayasayı rafa kaldırıp, parlamento dağıtıyor. Çünkü adam Guatemala'nın değil muz ve kahve tröstü «United Fruit Co.»nun hizmetinde, Efendisine ve kendisine zarar gelmesinden korkuyor. Ve Guatemala halkının ümitleri bir başka bahara atılıyor.

Üçüncü örnek Arjantin:

Gene bir yıl önce bugünlerdi. Arjantin'de seçim yapılmıştı. Gene biricik özellik o seçime kadar yasaklanan Peroncuların seçime girme hakkını kazanmalarıydı. Bir başka isimde ve bir «Halk Cephesi» halinde seçime giren Peron ve ilerici partiler seçimi kazandı. Peron'un yakan askerler seçimin iptalini istedi. Bunlarla yefimneyip Başkan Frondiziyi hapsedtiler. Ve yerine Guido isimli bir kukla yerleştirdiler. Bir yıl geçti. Gene seçim vakti. Askerlerin bir kısmı kolu kanadı kırılmış bir Peroncu grupun seçime katılmasına lütfen müsaade ediyor. Fakat bir kısmı isminin bile anılmasını istemediği için «mesru» denilen Guido'ya karşı ayaklanıyor. Bu yazı yazılan hâlâ Peroncuların seçime g

ti. Ve Arjantin oligarşisinin ve yarıp girmemesi pazarlığı bitmemiş bancı sermayenin uşakları isyancılik oynuyordu.

Görüldüğü gibi her üç örnekte kıl kadar fark yok. Bu örneklerle bakıp Güney Amerikadaki darbelerin sebep ve sonuçları rahatlıkla çözülür. Kısa formül: Güney Amerika'da ordu geri, partiler ileri.

LAOS

Siyasi cinayetten siyasi buhrana...

Üçlü Laos koalisyonu tarafsız Dışişleri Bakanı Öldürülünce tehlikeli bir duruma düştü

Tarihte ilk defa Laos'ta büyük devletler ve komşu memleketlerin yardımından da yararlanarak, birbirinin kutbu olan iki eğilim tarafsız bir gövdenin iki kanadı olarak birleşmişlerdi. Böylece yıllardan beri süregelen bir iç savaş durmuş, kurtuluş destekleyen Amerika ve Sovyetler Laos'un tarafsız bir memleket olmasında anlaşmışlardı. Uzun görüşmelerden sonra gerçekleşen bu durumun devam edeceği inancı en iyimser kimselerin kafasında bile şüpheliydi. Fakat her iki tarafın başlangıçta gösterdiği anlayış bu şüpheleri biraz siler gibi olmuştu. Bu durum geçen hafta Laos'un başkentlerinden biri olan Vientian'da meydana gelen siyasi bir cinayetten alt-üst oldu.

Tarafsız hükümetin Dışişleri Bakanı Kinim Folsena, Kralın davetinden çıkarken muhafızlar tarafından öldürüldü. Laos ihtilaline ve birliğine büyük emeği geçmiş, Laos'un kudretli adamlarından General Kong Lee'nin yakın dostu olan Kinim Folsena'nın öldürülüşü Laos birliğini simdi den tehlikeye atmıştır. Olaydan ilk yararlanan Komünist eğilimli ve Başbakan yardımcısı Prens Sufano Vong olmuştur. Prens'in iddiasına göre Laos Dışişleri Bakanı Amerikalılar ya da onların adamları tarafından öldürülmüştür. Güney - Doğu Asya'da bu iddia daima geçerli bir propaganda. Olay şu ya da bu tarafından istismar edilse bu büyük bir önem taşımaz fakat Laos birliğinin bozulması Güney - Doğu Asya'da önemli olayların doğmasına sebep olması yönünden önemlidir.

CEZAYIR

Bin Bella Fransız çiftliklerine el koydu

Cezayir'de Fransızlara ait terk edilmiş çiftlikler asker ve köylü tarafından isal ediliyor

Cezayir Başbakanı Bin Bella, iktidara geçtiği günden beri çiftliklerini terk edip anavatanına kaçmış olan Fransızların dönmesini bekledi. Başbakanın bir Cezayirli olarak kabul edilip çalışmasını istediği Fransız asıllı çiftçilerden pek dönen olmadı. Oysa Cezayir'de insanlar aç ve işsiz ve tarlalar bomboştu. Bu

Başbakan Bin Bella - Fransız çiftlikleri Cezayirlilerin -

bekleyiş ihtilaleciyi halkın gözünde küçük düşürmeğe başlamıştı. Halk «Evian» anlaşması, Fransızlara verilen söz gibi hukuki sebeplerle inna olmuyordu. Ve geçen hafta Bin Bella'nın emriyle Halk Ordusu birlikleri ve köy komiteleri Fransız çiftliklerini işgale başladılar. Yedi yıl bir milyon Cezayirli'nin uğrunda öldüğü toprak Evian anlaşmasından bir yıl sonra gene Cezayirli tarafında ekilip biçilmek için işgal ediliyordu. Yani bir yıl önce kazanılan siyasi bağımsızlık bir yıl sonra iktisadi bağımsızlık şeklinde tamamlanmağa başlıyordu.

İRAN

Reform aleyhtarı «Vatan haini» dir

Şahın hükümeti toprak ağalarına karşı savaşı gittikçe hızlandırıyor

Bundan bir kaç yıl önce İran Şah'ı toprak reformuna girişince pek çok kimse için alayındaydı. «Şahın toprak reformu» bu konuda herhangi bir memlekette yapılan çabaların gevşekliğini anlatmak için kullanılan gülünç bir deyim olmuştu. Fakat iş her geçen ay daha da ciddileşerek devam etti. Toprak ağaları ve onların kullandıkları bazı din adamları Şah'a karşı ayaklandı. Hatta daha ileri gidip reform işiyle uğraşan memurları öldürülmeye başlandı. Bütün bunların Şah'ı yıldırmadığı görülüyor. İşin en garip tarafı, programlarında reform vaatleri dolu partilerin demokrasi oyunu oynadığı bir memlekette, Şah reformunu anlatmak oluyor. Az gelişmiş memleketlerde ileri adımlar için Batı'dan örnek vermek tabiidir. Asıl marifet kırk yıllık cumhuriyetten sonra ileri bir adım için Şah'tan örnek vermek. Şah'ın toprak reformuna karşı gelenleri «Vatan Haini» ilan ettiği bir zamanda, toprak ağasından vergi bile almayan bir memlekette yaşayanların Şah'ı örnek göstermelerinden daha tabii bir şey olmasa gerek.

SURIYE

Çözümü güç bir mesele: birleşmek

Baasçılar ve Nasırcılar kendi anlayışlarında birleşme için çarpışıyor

Halktan ve emekten yana partileriyle, Fransız emperyalizminin işbirlikçi olan sınıflardan memleketin yönetimini almak yolunda ilerliyen Suriye halkı; 1958 yılında gene bu işbirlikçi hüküm sınıflar tarafından, «Birleşme» adı altında Nasır'ın, otoriter rejimi altına sokulmuştu. Her Arap gibi Suriyelinin de basını döndüren «Atlantik Okyanusundan Basra körfezine kadar «Büyük Arabistan» hayali; bu erken birleşme ye karşı gerçekçi dayatmaların kuvvetini sifırı indirmişti. Suriye halkı için olumsuz bir deneme olan bu birleşmenin tek avutucu yanı - savasını yaptıkları sosyalizmin - Nasır tarafından gerçekleştirilmeye çalışılan «Arap sosyalizmi» idi. Gerçekten, birleşmeğe kadar ne olduğu pek iyice anlaşılmasın olan «Arap sosyalizmi» Birleşik Arap Cumhuriyeti kurulduktan sonra kesin bir şekil almağa başladı. İlk adım olarak atılan geniş çapta millileştirme hareketleri toprak reformunun ele alınması, gittikçe sahalarını genişleten planlı bir iktisadın uygulanması; Mısır halkını olduğu gibi Suriye halkını da rejime kazandırmıştı.

Kendi halkından gelen tehlikeyi atlatmak için Nasır'ı kullanan Suriye'nin hâkim çevreleri bu defa Nasır'dan kurtulmak için davranmış ve 1961 sonunda gayrı memnun Suriyeli subaylarla birliği bozucu bir darbe yaparak memleketin yönetimini tekrar ele almıştı. Askerlerin arkasından iktidar koltuklarına yerleşen ve sosyalizmi ağızlarından düşürmeyen emperyalizm artık ları. Baas partisinin bir başka subay grubu ile düzenlediği bir darbeyle geçen ay yıkılmıştı. Irak'ta bir ay arayla başarılan Suriye darbesi «Birleşmek» meselesini yeni den ortaya çıkarmıştır. Bu birleşme yi kendi anlayışına göre çözmek isteyen iki eğilim: Baas'cı ve Nasır'cı eğilim ilk anda pek çatışır görünmemiş fakat heyecanlı günler geçtikten sonra bu konuda büyük ayrılıklar olduğu görülmüştür. Geçen hafta sokak gösterileri ve çarpışmaları şeklini alan bu ayrılık Suriye'yi yeniden buhranlı günlerin eşliğine getirip bırakmıştır. Yasaklandığı halde Nasır'cılar sokak gösterilerinden vazgeçemeyiş, Kahiredeki görüşmelerin tehlikeye girmesi, Baas'cı ve Nasır'cı şeklinde kurulu koalisyonun çözümlenmesi belirttiler; Suriye'nin birleşme adı altında bir bölünme meselesiyle karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Bu sadece Suriye'yi değil; zamanı gelince, şartlar tamamlanınca, gerçekleştirilecek bir Arap Birliği fikrine olan itti barı da zayıflatmaktadır. Mesela, Nasır tarafından birliğe katılmış gibi gösterilmek istenen Cezayir ve onun gerçekçi ihtilalcileri bu işten uzak durmakta ve öncelikle Cezayir'e bir düzen ve refah getirmeğe çalışmaktadır. Bu konuda, ilerici karakterinden bir hayli kaybetmiş bulunan Baas'cılar bile Nasır'dan daha gerçekçi bir tutum göstermektedir.

Şu anda Suriye'nin bu buhranlı günleri nasıl sonuçlandıracağı söylenemez.

SANAT-EDEBİYAT

KÜLTÜRDE
BAGIMSIZLIK

Bağımsızlıklarını kazanmak için politik alanda mücadele ederek sömürgecilğe karşı çıkan milletler, politik ve sosyal savaşlarını yürüten kültür alanında da, yaratmış oldukları değerlerin bilincine yavaş yavaş varıyorlar.

Ayrıca, kurtuluş hareketlerinin getirdiği toplumsal ve ilercil öz. genel olarak, bu hareketlere kadar, hâkim sınıfların açısından görülmüş ve değerlendirilmiş olan sanat ve edebiyat yaratışlarının, tek yanı ve soyut bir biçimde ele alınması alışkanlığına son vererek, daha geniş bir açımdan ve kavrayıcı bir anlayışla yeniden canlandırılmasına yol açıyor. Halkın yüzyıllar boyunca ortaya koyduğu eserler, yeni bir anlayışın ışığında gerçek değerlerini yeniden kazanıyorlar.

Sömürgecilğe karşı savaşan ülkelerin politik ve kültürel savaşını dile getiren çeşitli organlar son yıllarda yayınlanmaya başladı. Bu gazeteler arasında Cezayirde yayınlanan «Révolution Africaine» özellikle dikkati çekiyor. Kültür bağımsızlığının e nazpolitik bağımsızlık kadar önemli olduğunu belirtmeye çalışan bu gazete son sayısında «İslâm Kültürünün Şiirleri» başlığı altında, Hafız'ın, Pir Sultan Abdal'ın ve İbn Al-Laridh'in şiirlerinden birer örnek yayınlanmıştır.

Dergi tanıtma yazısında şöyle diyor:

«Müslümanlık tropik Afrika'dan Endonezya'ya kadar uzanır. İslâm kültürü, herhangi bir milletin imtiyazı olmaktan çok, bütün Müslüman milletlerin ortak lara mirasıdır. Selâhattin Eyubi, İbnî Sina, Celâlettî ni Rumi, İbnî Batuta, çeşitli milletlerden yetiştirdiği kimseler olmalarına rağmen aynı kültür topluluğu içinde yer almaktadırlar. Aşağıda dört ayrı dillerde yazılmış olan, ama ortaklaşa İslâm kültürünün zenginliğini ve çeşitliliğini gösteren dört şiiri okurlarımıza sunuyoruz.»

Şiirlerin üçü, iki yıl önce, genç Fransız şairi ve dilcisi Gérard Chaliand tarafından yayınlanan «Türklerin ve Kürtlerin halk şiiri» adlı kitapta alınmıştır.

Afrıkada, ve Yakın Doğu'daki Milli Kurtuluş hareketlerinin, kültür alanı ve değerlerine yönelmesi, Batılı'nın ve sömürgecinin gözleriyle değeriye ve belli bir aşağılığı gerçek insanî zenginliğine ortaya çıkarması bakımından çok önemlidir. Yeni uyanan milletlerin, politik ve sosyal bağımsızlıklarını gerçekleştirmek için kendilerinden başka kimseden faydalanamayacakları nasıl belli olduysa, kültür değerlerini yeniden canlandırmak, benimsemek ve «egzotizmin» konusu olmaktan çıkarıp canlı ve yararlı bir hale getirebilmek için de sadece kendilerinden medet ummaları gerektiği açıkça ortaya çıkmış bulunmaktadır.

«BU KADAR DEĞİLİM»

encil değil; ama benel. Saadet Timur'un yeni hikâyelerine sonuç yargısı olan bu tek kelimeyi; «yalnız kendi çıkarını düşünme, kendi çıkarını düşünmenin bütün bilicli eylemlerin asıl güdüsü olduğunu kabul etme bu nu bütün eylemlerin hakkı ve doğru amacı sayma» anlamında kullanıyorum. Süphesiz her yazar dünyaya kendince bakar; bazıları kendi düşlerini, sanılarını gözlem gerçeklerine de yeğ tutabilirler; başkalarının hayatlarını bile kendi hayal güçlerinin çizgilerinde sürdürümler vardır; ama kendince bakmak başka, hep kendine bakmak başka. İşte Saadet Timur'da göze çarpan özellik bu. «Bu Kadar Değilim», (İzlem yayınları, sanat dizisi: 7, İstanbul Mart 1963, 110 sayfa, 3 lira) beş yıl önce basılan ilk eseri Şeytansız'dan (İstanbul yayımları, İstanbul 1958, 96 sayfa, 2 lira) özellikle bu bakımdan ayrılıyor. Orada, yazar kendinden başka birkaç kişinin de serüvenlerinden birer parçayı anlatmayı denemiştir. Şimdi yalnız kendi içinde.

Bir insanda bütün insanların halleri o labileceğini Montaigne söylemişti; tek insandan bütün insanlara gidilebileceğini de örneğin Sait Faik gösterdi. Şu halde Saadet Timur'un eksikliği ne? Yalnız kendini anlatması, kendi serüvenlerini konu alması mı? Bir ölçüye evet. Saadet Timur, belki de yalnız kendisine özel bazı durumlarda kilitlenip kahyor. Öyle ki hikâyelerini birbiri ardınca okuduğum zaman, bana sırlarını açan bir arkadaşın ama defterleriyle karşılaştığımı sandım. Öteki insanların ufkuna yükselmeyen bir bireylik; başka kişileri hiç içine almayan dar bir ufuk. Kısaça hikâye-

REVOLUTION africaine Poemes

Inconstance de ce monde

En doute que ton monde à ce monde, à ce monde...
En doute que ton monde à ce monde, à ce monde...

Ne chante plus, rossignol

Ne chante plus, rossignol, ne chante plus...
Ne chante plus, rossignol, ne chante plus...

de la Culture

Sur les champs de bataille

Sur les champs de bataille, sur les champs de bataille...
Sur les champs de bataille, sur les champs de bataille...

Toi qui ne reviens pas

Toi qui ne reviens pas, toi qui ne reviens pas...
Toi qui ne reviens pas, toi qui ne reviens pas...

Musulmane

lerin anlatımında kullanılan birinci tekil kişinin küçük sınırlarında yatan bir özel ben.

Son beş yıldan on bir hikâye gelyor bize. (1952 ve 1956 tarihli iki tanesini saymıyorum; yeniden ele alınmış olmalarına karşın, yapıcı zayıf, soluk renkli birer örnek onlar.) Bir yıla ortalama iki hikâye düşer. Bunlar yazılmışların seçilmişleri mi, hepsi mi? Doğrusunu bilemem ama, Saadet Timur'un güç yazdığını, yazmak için kolayca konu bulamadığını, yazdıklarından da var geçemediğini gösteren örnekler var. Bütün hikâyelerde bir yakınlık, edilgin bir isyan, bir deri dökme ve haklı çıkmaya dileği; geçip giden zamandan yeterince faydalanılmayıp, yalnızlıkların ve mutsuzlukların gerçek se beplerini bulamayışın doğan bir tedirginlik ortaktır. Bu temaların tekrarına bakarak Saadet Timur'un, günlük hayatın çarkına varmadan kapıldığını, arasıra bir silkinmiş fırsatında ise yazıya koştuğunu sanıyorum. Bir iç dökme, bir hayıflanma, zaman zaman çevreyi hor gören bir öc öfkesiyle.

Nezih Meriç'in ilk hikâyelerini andıran bir duyartık zenginliği. —Hikâye içinde adlarını anmaktan hoşlandığı kitap adlarından belli olduğu gibi— Virginia Woolf, Anouilh, Duhamel, İstratli, izlenimler. Elli yıl önce H.Z. Uşaklı'nın «Fehunde Kalfa», H. Cahit Yağcı'nın «Görücü» hikâyelerinde anlatılan kadınca bekleyişler. Toplum kullarından yakınıyor ama onlara basırdırmayı düşünmeden; çevrenin yanlış yargılarını küçük görerek ama onlardan çekinip korkarak; bağımsızlığa ve mutluluğa özlem duyarak ama bunu kendi yaratma cesaretinden yoksunlukla. Sonuçta umut veren tek şey kahyor ortada: «Beni eksik ve yanlış anlamayın» der gibi «BU KADAR DEĞİLİM»:

Rauf MUTLUAY

haber

DERGİ

Konya Öğretmenler Derneğinin yayın organı olan «Hasat» adlı bir derginin ilk sayısı çıktı. HASAT, Köy Enstitüsü ilkelerini savunan aylık bir eğitim dergisi. Hasat'ın, «Eğitimde olduğu kadar diğer alanlarda da sosyal yapımıza uymayan eski Avrupa hayranlığının yerini alan Amerikan taklitçiliğinden yana» olmadığı belirtilen çıkış amaçları yazısında, «her türlü ayırıcılığın, zorbalığın, çıkarıcılığın, sömürücülüğün, halkımızı karanlığa, gerillğe zorlayan maktalı davranışlara karşı» çıkacağı ve «Atatürk ilkelerinden, bilimden, gerçek demokrasiden, ileriden, yeniden, halkın yararına olduğuna inandığı her olumlu hareketten yana» olacağı ifade ediliyor. «En çok ağırmıza geldi, bunca yıldır emek çekip ıskıldandırmaya çalıştığımız karanlıklar yeniden karmaya başladı» deniyor.

TIYATRO

Oraloğlu Tiyatrosu, Emile oZla'nın Gelin (Thérèse Raquin) adlı oyununu 5 Nisan Cuma akşamı basın mensuplarına oynadı. Şehrimizde birkaç yıl önce filmi de gösterilen bu oyunun ilgi göreceğini sanıyoruz. Cahit İrgat, Lüleburgazda bir tiyatro topluluğu kuruyor. İlk oyun olarak OCAK'ı sahneye koyacaklar ve köy köy, kasaba kasaba doluşarak Trakya bölgesinde tiyatroyu halkın ayağına götürcekler.

SİNEMA

Rejisör Halit Refiğ'in güç belâ sansürden kurtulan filmi, «Şehirdeki Yabancı», 5 Nisan Cuma sabahı, özel olarak basın mensuplarına gösterildi. Sansürden kurtulan, fakat şimdi de perde bulamıyan film, seçkin davetlilerin alkışları arasına sona erdi.

En güzel şiirleriyle Nedret GÜRCAN'ın

İki Beyaz Çizgi

adlı yeni kitabı çıktı. Fiyatı: 300 kuruş. YEDİTEPE YAYINLARI. P.K. 77 İSTANBUL.

BİZDEN SONRAKİLERE

Karanlık günlerde yaşıyorum gerçekten
Kumşız bir konuşma alışlığın
Açık bir alın
Duyarsızlığın belirtisi Gülen
Almamış daha kara haberi

Ne günlerdir bu günler ki
Ağaçlardan söz açmak öldürüm gibi birşey
Çünkü kırımlara kıyınlara ses çıkarmamak oluyor bu
Orda yoldan sessizce geçen
Sıkıntı içindeki arkadaşlarınca
Erişilmez biri midir artık

Doğru Yaşayacak kadar kazanıyorum daha
Ama inanın bana öylesine raslantı bu Doyuncayadek yemek için
Yaptığım hiçbir şeyi hak etmiş değilim
Nasıl korunuyorum işte (tâlimim yaver gitmedi mi hapsi yuttum)
Ye diyorlar bana, iç diyorlar Olanla mutlu ol işte diyorlar
Nasıl yer içebilirim yediğim
Aç birinin hakkıysa
Su dolu bardağım susuzluktan ölen de yoksa
Gene de yiyor, içiyorum

Bilge olmak isterdim.
Bilgeliğin ne olduğu eski kitaplarda yazılı
Dünya kavgalarının dışında kalmak
Yeryüzünde geçen azıcık zamanı korkusuz yaşamak
Yolunda gitmek gürültüsüz patirizax
İyi kötü'nün yerine koymak
İstekleri gidermek değil, unutmak
Takınacağı tutumdur bilgenin
Bana göre değil bütün bunlar
Gerçekten karanlık günlerde yaşıyorum

2

Bozuk - düzen sürerken geldim kentlere
Açığım eğemen olduğu günlerde
Ayaklandıkları günlerde girdim insanların arasına
Ayaklandım onlarla ben de
Bana bağışlanan günleri yeryüzünde
İşte böyle geçirdim

Çarpışmalar arasında yiyordum ekmeğimi
Eh - kanlılar arasına uzanıyordum uyumak için
Saygı maygı beslemeden veriyordum kendimi sevi'ye
Amasızdım doğaya karşı
Bana bağışlanan günleri yeryüzünde
İşte böyle geçirdim

Benim ramanımda bataklığa çıkıyordu yollar
Dil ipe çötürüyordu adamı
Azdı gücüm ama efendilerin yetkisi daha güven altındaydı bensiz
Öyle olduğunu umuyordum hiç değilse
Bana bağışlanan günleri yeryüzünde
İşte böyle geçirdim

Sınırlıydı güçler Erek
Uzakta kalıyordu
Görünmesine apaçık görünüyordu ya
Benim eşimemin ötesindeydi handiye
Bana bağışlanan günleri yeryüzünde
İşte böyle geçirdim

3

Bizim baltığımız dalğadan
Suyun yüzüne çıkacak sizler
Düşünün
Bizim beceriksizliklerimizden söz ederken
Düşünün ki sizler
Bizler gibi karanlık günlerde değilsiniz

Ayakkebadan daha sık ülke değiştirerek gidiyorduk
Toplumsal savaşlar içinde umutsuz
Haksızlığın olduğu baş kaldırmanın olmadığı yerde

Biliyoruz ki
Alçaklığa karşı beslenen oç
Buruyor yürekten sözleri
Haksızlığa karşı öfke
Boşuklaştırıyor sesi yazık ki
Cönüldeslik ortamı kurmak isteyen bizler
Kendimiz gönüldes olamıyorduk
Ama sizler insanın insana
Yardım ettiği gün gelince
Hoscörlüyle
Düşünün bisi.

Bert BRECHT

Türkçesi: TEO

ŞEHİRDEKİ YABANCI — Kamera Zonguldak'taki kömür işçileri arasında

Perde bulamıyan film:

ŞEHİRDEKİ YABANCI

Türk sinemasında genç bir sanatçı geçen yıl bilinçli bir davranışla, kamerasını işçiler arasında çalıştırdı. Zonguldak kömür ocaklarını, filmine çevre edindi. Alışılmamış bir aşk serüveninin dış görünüşü içinde toplumumuzun gerici asalaklarının iyüzünü ortaya koymaya çalıştı. Övülecek, alkışlanacak bir sonuca ulaştı. Bu olumlu tutumun karşılığı, filmlilik piyasasını elinde tutan kapkaççı özel teşebbüsün bu alanı sürüklediği korkunç düzensizliğine, İstanbul sinemalarının kapılarını söz konusu filme hiç değilse şimdilik sıkı sıkıya kapatması oldu. «Küçük Beyefendilerden», «Küçük Beyefendilerden» yana sinema işletmecileri Halit Refiğ'in «Şehirdeki Yabancı»'yı boykot ettiler.

Şehirdeki yabancı, Halit Refiğ'in dördüncü filmi. Sinemaya, özellikle görel bakımından son derece başarılı bir filmle (Yasak Aşk) giren Halit Refiğ, dilinin ve gelişmesinin aksamayışına karşılık konusu bizim gerçeklerimize yabancı «Seviştiklerimiz Günleri» den sonra, «Şehirdeki Yabancı» ile sinemamızın en önemli filmlerinden birini meydana getirmiştir.

«Şehirdeki Yabancı» nun kuruluğu, orta yaşlı koca, genç kadın, genç sevgili üçlüsüne dayanıyor yine. Halit Refiğ'in sevdiği, diğer film lerinde de yer verdiği bir düzen bu. Ne var ki bu kez, bu üçlü ilişkiden yararlanarak toplumsal bir eleştiriyeye yöneliyor. Diğer filmlerinden ayrılıyor. Benzerlik sadece dış görünüşte kalıyor.

«Şehirdeki Yabancı» nun kişileri Türkiye'nin her yerinde var olan kişiler. Bir yanda, beyaz kadın ticaretinden hisse alan, gözleri milletvekiliğinde, sözüm ona hayır sever dernek üyeleri... Genel ev sermayelerini haraca bağlayan kabadayılar... Bütün çabalarını Devletten biraz daha fazla çalabilmenin yollarını aramaya yönelen müteahhitler... Kendi çıkarlarını gerici basın temsilcileri bunların karşısında iş emekten yana aydınlar... Türk halkının sağduyusuna inanmış «tebasırlar... Gittikçe bilincleşen işçiler. Yurdumuzun rast gele seçilecek bir kösesinde yaşayan insanların cesitli tutum ve davranışlarının küçük bir avnası Halit Refiğ'in ele aldığı çevre. «Şehirdeki Yabancı» nun, bir Anadolu kentnin geleneklere bağlı havası için

de karşı karşıya getirdiği bu iki ayrı tutumun, taban tabana karşıt iki anlayışın çatışmasının sonucu, doğrudan, güzelden, iyiden yana tabii. Filmin gericiğin bozgunu ile bağlanan sonu, Türkiye'nin kaçınılmaz mutlu geleceğini yansıtır.

Halit Refiğ'in yurt gerçeklerini sinemaya sokan büyük başarısının en övülecek yönü gerici tiplerin gayet rahatlıkla çizilmiş olması. Filmin bu kişilerini yaduramıyoruz hiç. Hemen hepsi günlük yaşamda sık sık karşılaştığımız, yakından tanıdığımız tipler.

Eğer Halit Refiğ bir de, içine girdiği işçi kitlelerinin bilinçleşmesini daha derine inerek yansıtabilseymiş, filmin taşıdığı mesaj çok daha yoğunlaşacaktı.

«Şehirdeki Yabancı» sinemamızın ulaştığı mutlu bir aşama. İlerde Türk sinemasının üstüne eğileceklerin mutlaka üstüne de durmak zorunluğunu duyacakları bir film.

Sinemacıların böyle bir filme karşı takındıkları tutumun ne zaman yenilgiye uğrayacağını şimdiden kestirmek zor. Her şeye rağmen, İstanbul seyircisinden esirgenmek istenen bu filmi, karşılaştığı engelleri alt edecek güçte olduğuna inanıyoruz. «Şehirdeki Yabancı» yı her aydının görmesi, duyurması, Halit Refiğ'i kullaması gerekecek o vakit.

Rekin TEKSOY

Nilüfer AYDAN - Gökseil ARSOY

ACLIĞA PAYDOS

KORKMAZGİL

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilatının bir haftası var. «Dünya açlıktan kurtulma haftası» Birleşmiş Milletlere üye olan devletler, açlığı korkutmak için bir hafta süreyle nutuk çektiler, tepindiler, acayip sesler çıkardılar ve dümbelek çalarak ateş dansları yaptılar.

Aşağıda, Birleşmiş Milletler üyesi bir devletin başkanının «Dünya Açlıktan Kurtulma Haftası» münasebetiyle, açlıktan nefesi kokan halkına çektiği sıkı nutkun bir parçasını okuyacaksınız.

Aziz ve muhterem vatandaşlarım!

«Dünya Açlıktan Kurtulma Haftası» nı açıyorum. Bu mübarek gün hepimize kutlu olsun!

Muhterem vatandaşlarım!

Bir memleketin medeniyet seviyesi, o memleketin huruz, kaatil, dolandırıcı, vurguncu karaborsacı ve üçkâğıtçı nisbetinin yüksekliğiyle ölçülür. Bütün bunlar, medeniyetin âlâmet-i fârikeleridir. Bir memlekette işsiz ve aç sayısının çokluğu, o memleketin medenî seviyesinin yüksekliğini gösterir. Tanrıya şükürler olsun ki, medenî seviye bakımından dünya yanın ileri milletleri arasındayız ve hattâ başta gelmekteyiz. (Sürekli alkışlar ve bravo sesleri). Bunu bütün dünya milletleri ittifakla tasdik ve teyid etmektedirler muhterem vatandaşlarım. (Sürekli alkışlar).

Muhterem vatandaşlarım!

Metroloji Müdürlüğünün de bildirdiğine göre, açlık basıncı memleketimize kaymış bulunmaktadır. Bu açlık basıncı, tarlaları kurutabilir, fabrikaları sökebilir, yolları yoldan çıkarabilir, devletin trenlerini dahi özel sektörün cebine ucurabilir. Sakın heyecana kapılmayın muhterem vatandaşlarım. Açlık basıncı demek, heç bir zaman açlık demek değildir. Allah bizi ve de bizim memleketimizi açlıktan korusun. (Amin sesleri).

Muhterem vatandaşlarım!

Açlık demek, heç bişey yememiş olmak demektir. Anayasamız herkese hürriyet vermiştir. Aç gezmek veya tok gezmek herkesin kendi hürriyetidir. Hükümetimiz buna heç bir suretle karşımaz ve de müdahale edemez. Bizim demokrasi anlayışımız budur ve illebet böyle ve de pâyidar kalacaktır. Heç kimse, sen neden ötürü aç geziyorsun demek, bizim demokrasi prensibimizin dışındadır. Bunun gibi, heç kimseye de, sen neden tokluktan yurttahursun diyemeyiz. Çünkü demokrasi demek, çok partili seçimi demek olup, bu dünya kimseye kalmayacak demektir. Mal da yalan, mülk de yalan, hanı var ya, var biraz da sen oyalan... Cenabı Mevlâ kimini aç yaratır, kimini tok. Kimine az verir, kimini

çok. (Amin sesleri). Kimini zayıf yaratır, kimini şıman. Kimini uzun, kimini kısa. Açlık basıncı olan yerde bunun hesabı sorulmaz.

Muhterem vatandaşlarım!

Açlık öyle korkulacak bir mesele olmamakla beraber, biz, Birleşmiş Milletler camiasındaki milletler, ara sıra bu gibi mevzularda zevklenmek zauretini duymaktayız. Çünkü aç adamın kafasının daha çok ve de süratle çalıştığı elbette dühilâh keşfetmiş bulunuyoruz. Tok adamın kafası iyi çalışmaz. Çünkü, bol yemekten sonra adamın üstüne büyük bir rahavet çöker. Tok adam ya yatak temizler, ya da tenişir. Açların sayısının gittikçe çoğalmasının sebebi işte budur. Açlar çok yaşarlar ve de çok çoğalırlar.

Muhterem vatandaşlarım!

Açlık demekle fakir fukaranın açlığını kasdetmemekteyiz. Fakir fukarayı açlıktan kurtarmak isteyenler sosyalistlerdir. Biz katıyetle bunlarla karıştırmayın. Biz, günde beş öğün yemek yerken, bunu dörde indirmek zorunda kalan zavallıların açlıktan kurtarmak istemekteyiz. Fakir fukara demek açlığa alışmış kimseler demektir. Bunlar yeseiler de olur, yemeseler de... Velâkin, gözüne çıkıncaya kadar yemeye alışmış olanların günde on kap yerine dokuz kap yemek yemeleri felâkettir. İşte açlık dediğimiz budur ve bizler Dünya Açlıktan Kurtulma Haftası derken surf bunu kasdetmekteyiz. İnşallah bu büyük açlığın da pek yakında hakkın

dan geleceğimize emân olabilsiniz muhterem vatandaşlarım. Muhterem vatandaşlarım! Birleşmiş Milletler camiasına dahil bütün milletler, Dünya Açlıktan Kurtulma Haftasına çok büyük ehemmiyet vermektedirler. Kambarsız düşünmeyin için, bizim de bu mu kaddes güne katılmamız el zemdir ve de vatanî bir vazifedir. Bu itibarla, Dünya Açlıktan Kurtulma Haftanız bütün kalbimle kutlarım muhterem vatandaşlarım. Açlıktan kurtulma gününüz ve de haftanız mübarek olsun! Dâim buğdiolere yetin, aziz vatandaşlarım!

KÜRT MEMET

Sevgili kardaşım Ehmet. Son günlerde ok işler dönüyor ortalıkta. Alinin külâhı Velinin başına, Velinin külâhı Alinin başına... Sen biliyor musun, Kromit Şirketi nedir? Dur da ben sana kısaca anlatayım:

Menderes devrinde üç-beş adam bir araya geliyor, de mir veçelik tesisleri kurmak üzere bir şirket kuruyorlar. Dertleri, çok büyük para kazanmak...

Bu Kromit Şirketi, Menderes'e diyor ki, «Ben memleketi hizmet etmek istiyorum. Memlekete büyük işler görmek istiyorum. Bu millî teşebbüsüne yardım et.»

Menderes hükümeti, bu Kromit şirketini tutup Amerika'daki Howard İnternational şirketine bağlıyor. Ziraat Bankası'na dadiyor ki, «Bu Kromit şirketine kefil ol.» Ziraat Bankası bu Kromit şirketine kefil oluyor ve de Amerikan şirketinden 40 bin dolarlık malzeme almasına yardım ediyor. Kromit şirketi, bu Amerikan şirketinden aldığı 400 bin dolarlık malzemeyi 2 milyon 400 bin dolar olarak gösteriyor. İyi mi?

Derken, Menderes hükümeti yıkılıyor. Bu Kromit şirketi, Amerikan Şirketine olan borcunu ödemiyor. Amerikan şirketi, Amerikan hükümetine diyor ki, «Benim bu alacağımı Türkiye'deki Kromit şirketinden kopar....»

Amerikan hükümeti, Türkiye hükümetine; «Ya bu parayı ödersiniz, ya da size yarım keserim...» Şimdi, bizim hükümet telâşlanıyor. Maliye Bakanı diyor ki, «Bu parayı milletten kesip ödeyelim.» Başbakan da diyor ki, «Bu parayı milletten kesip ödeyelim...»

Şimdi, benim akıllım almıyor! Bu borç milletten borcu mu, yoksa Kromit şirketinin borcu mu? Kromit demek millet demek mi? Şimdi İnönü hükümeti, milletın sırtındaki gömleği soyacak ve de bu Kromit şirketinin Amerika'ya olan borcunu ödeyecek. Bunu benim kafam birtürlü almıyor. Sinek pis değil, miğde bulandırır derler. Şu günlerde çok kötü miğdem bulandırıyor kardaşım Ehmet... Kromit mromit derken, bu adamlar bizi hepten soymak istiyorlar. Alavere dalavere, Kürt Memet nöbete hikâyesi... Sen bu işe ne dersin? Herif milyonlar kazanmış, borcunu ödemiş, şimdi benim ve de senin sırtımızdan çıkarmak istiyorlar. Bu hükümetin demokrasıyla alakası var mı? Bu hükümet benden yana mı, yoksa domuzdan yana mı?

Heç, biliyor musun, bu Kromit Şirketi denilen herif yolsuzluklarıyla ün yapmış bir herifmiş. Dolandırıcılıktan milyonlar yapmışmış. Başbakan diyor ki, «Bu parayı ödemezsek, şerefimiz beş paralık olur ve de dış yardım alamayız...»

Benim kafam almıyor Ehmet... Bu hükümet hırsızların hükümeti mi, yoksa bizim gibi namusuyla çalışanların hükümeti mi?

Gözlerinden öperim Ehmet kardaşım. Bana ivedi cevap dönder.

HA GAYRET

Dünden bugüne...

— İlkokullarda din dersine yer verilmemesi Anayasaya ve de demokrasiye aykırıdır!

Bunu diyen DP, muhalefeti idi, CHP, iktidarı boyunkırdı. Hanı, iktidarda kalma meselesi...

— Ortaokullarda din dersine yer verilmemesi Anayasaya ve de demokrasiye aykırıdır!

Bunu diyen DP, iktidarıydı, CHP, muhalefeti boyunkırdı. Çünkü iktidara gidiyordu.

— Liselerde dinî tedrisata yer verilmemesi Anayasaya ve de demokrasiye aykırıdır!

Bunu diyen DP, iktidarıydı, CHP, muhalefeti boyunkırdı. Çünkü iktidara bir 27 Mayıs'lık uzaklıktaydı.

Sanki bu ulus yüzyıllardır

din dersi görmemiş, hafızdan, imamdan, muskacıdan, hacıdan, hocadan, şeyhten, dededen, falcıdan, folcudan çekmemiş gibi, Parlamento da kıyametler koptu:

— Din elden gidiyor! Bütün okullara din dersi...

Atatürk devrimlerine karşı çıkanların yüzde sekseni bu dinciler arasından çıkarıyor, ne haber? Sonra da, «Atatürkçülük» diye carturt ederiz...

Ha gayret! Az galdı medresele...

Bütün bunlar İnönü muhalefetinde ve İnönü iktidarında oluyor... Varın anlayın ne de balımdır...

ENNECÂTÜ FISSİDİK

Doğruluk gibi yoktur ve de kurtuluş doğruluktur. Yani, ennecâtü füssidik...

Evet, doğruluk gibi yoktur ve de bu memleketi ancak kapitalizm kurtaracaktır. Yaşasın kapitalizm! Ennecâtü füssidik...

Bunu ben demiyorum. Bunu, Yeni İstanbul adlı, hani şu geçenlerde devrimci gençlerin tükrük hokkabânı yapan bir gazete var ya, işte onun şirkeden keskin fıkracıları Tarık Buğra diyor. Daha da ileri giderek, şöyle diyor Buğra:

«Kapitalizmin asıl düşmanları psodo kapitalistler, yalancı kapitalistler, uyduruk ve türedi kapitalistlerdir, kıtacası sömürücülerdir, vurgunculardır, kaptıkçılarıdır. Tıpkı böyle diyor. Noktası noktasına aldım»

Eğer bu sözleri biz sosyalistler söylemiş olsaydık, Bay Buğra eteğini beline sokar, yeldirdi!

— Sizi gibi komünistler! Sizi gibi kapital düşmanları! Sizi gidi müesses nizam düşmanları!

Ben dünyada, kapitalizme bundan güzel sövüldüğünü duymadım! Helâl olsun Buğra'ya!...

Az sonra da şöyle diyor! «Sosyalizm bir fatih değil, açık bırakılan mutfak kapısından giren bir hırsızdır.»

Çok fens! Hangi edepsiz çık bıraktı acaba mutfak kapısını? İçerde bu kadar «psodo kapitalist», «yalancı kapitalist», «uyduruk ve türedi kapitalist», bu kadar «sömürücü», bu kadar «vurguncu», bu kadar «kaptıkçı» varken, mutfak kapısını açık bırakılır mı a sersemler?

Hadi, Tarık Buğra kardaşınız, kapativer şu kapıyı da, içerde kalsınlar bu domuzoğullu domuz sömürücüler, Şöyle gözlerine çukuncuya kadar tıksınlar. Hadi kardaşım, kapativer şu mutfak kapısını! Ennecâtü füssidik, yaa, füssidik...

